

Helsinki

Helsingin kaupungin esteettömyys- linjaukset 2022–2025

Sisällys

1. Esteettömyyslinjausten laadinta: taustaa, vuorovaikutus, tavoite ja sisältö	3
1.1. Esteettömyyslinjausten laadinta	3
1.1.1. Taustaa	3
1.1.2. Esteettömyyslinjausten laadinnan vuorovaikutus.....	4
1.1.3. Esteettömyyslinjausten tavoite ja sisältö	5
1.2. Esteetön ympäristö, esteettömyyden tavoitetasot ja saavutettavuus	6
1.3. Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvä lainsäädäntö ja ohjeistus	8
1.3.1. Esteettömyys YK:n vammaisia henkilöitä koskevassa yleissopimuksessa.....	8
1.3.2. Perustuslaki ja yhdenvertaisuuslaki	9
1.3.3. Esteettömyys maankäyttö- ja rakennuslaissa	9
1.3.4. Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä	10
1.3.5. Laki digitaalisten palvelujen saavutettavuudesta.....	11
1.3.6. Esteettömyysstandardit.....	11
1.3.7. Muita ohjeita.....	12
1.3.8. Helsingin kaupungin esteettömyysohjeet ja oppaat.....	13
2. Esteettömyyden nykytila	14
3. Esteettömyyslinjaukset 2022–2025	19
3.1. Yleiset toimintaperiaatteet	19
3.2. Esteettömyyden painopistealueet.....	20
3.2.1. Kaavoitus, liikennesuunnittelu ja joukkoliikenne	21
3.2.2. Julkiset rakennukset (kaupungin omistamat sekä yksityiset julkisessa käytössä olevat, ei koske asuinrakennuksia)	25
3.2.3. Yleiset alueet.....	28
3.2.4. Asuminen	31
3.2.5. Esteettömyyden huomiointi digitaalisissa palveluissa.....	33
3.2.6. Digitaalisten palveluiden saavutettavuus	36
4. Esteettömyyslinjausten toteutumisen seuranta ja päivitys	39
Liite: Vastuujakotaulukko	40

1. Esteettömyyslinjausten laadinta: taustaa, vuorovaikutus, tavoite ja sisältö

1.1. Esteettömyyslinjausten laadinta

1.1.1. Taustaa

Kaupunkistrategiassa todetaan, että kaupunkiympäristön ja kaupungin palvelujen suunnittelussa huomioidaan esteettömyys ja saavutettavuus. Mahdollistamme aktiivisella osallistamisella vammaisten ihmisten yhdenvertaisen osallistumisen. Panostetaan myös muistiystävälliseen kaupunkiin.

Esteettömyyslinjaukset 2022 – 2025 korvaavat [kaupunginhallituksen vuonna 2012 hyväksymät esteettömyyslinjaukset](#) sekä [Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelman](#) vuosille 2005 – 2010. Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelma vuosille 2005 – 2010 on ollut esteettömän Helsingin perusta. Esteettömyyssuunnitelma hyväksyttiin kaupunginhallituksessa 14.11.2005.

Helsinki alkoi järjestelmällisesti edistää esteettömyyttä Helsinki kaikille -projektilla vuonna 2002 laatien muun muassa esteettömyyteen liittyviä ohjeita. Vuonna 2012 kaupunginjohtaja perusti esteettömyysasioiden neuvottelukunnan, joka laati ensimmäiset (nyt päivitetty) esteettömyyslinjaukset. Niiden toteutumisesta raportoitiin kaupunginhallitukselle viimeksi vuonna 2016. Esteettömyysasioiden neuvottelukunnan toiminta päättyi kaupungin organisaatiouudistuksen yhteydessä vuonna 2017. Esteettömyyteen liittyvä lainsäädäntö on muuttunut vuoden 2012 jälkeen ja monet silloin laadituista linjauksista ovat jo osa normaalia toimintaa.

[Esteettömyysmittaristo](#) hyväksyttiin Helsinki kaikille -projektin hallintokuntien välisessä yhteistyöryhmässä sekä ohjausryhmässä vuonna 2009. Kaupungin organisaatiouudistuksen vuoksi mittaristo päivitettiin vuonna 2018. Päivitetty mittaristo hyväksyttiin esteettömyystyöryhmässä 6.6.2018. Esteettömyysmittareita tarvitaan esteettömyystyön etenemisen seurantaan sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Kaupungin esteettömyystyön näkyväksi tekemisessä on pitkään käytetty palvelukartan palvelukartta.hel.fi -esteettömyyssovellusta. Ulkoalueiden

esteettömyysohjeisto (SuRaKu) sai Invalidiliiton valtakunnallisen esteettömyyspalkinnon vuonna 2011 ja Helsinki sijoittui toiseksi Euroopan Unionin Access City Award – kilpailussa vuonna 2015 ja 2022.

Nykyisin esteettömyysasioiden koordinoinnista ja seurannasta Helsingissä huolehtii [esteettömyystyöryhmä](#). Ryhmän puheenjohtajana toimii kaupunkiympäristön toimialan hallintojohtaja. Ryhmän jäseniä ovat toimialojen esteettömyysyhdyshenkilöt, esteettömyysasiamies, sekä vammaisasiamies ja vanhusneuvoston sihteeri. Esteettömyysasiamies toimii ryhmän valmistelijana ja esittelijänä

Esteettömyystyöryhmän keskeisimpinä työkaluina esteettömyyden toteutumisen seurannassa toimivat nämä Helsingin kaupungin esteettömyyslinjaukset ja esteettömyysmittaristo sekä kehitettävä seurantajärjestelmä, joka pohjautuu tietokantakokonaisuuden sisältämään tietoon.

1.1.2. Esteettömyyslinjausten laadinnan vuorovaikutus

Esteettömyysasiamies laati päivitetyn luonnoksen vuoden 2012 esteettömyyslinjauksista, joka esiteltiin vammais- ja vanhusneuvostoille työpajassa 5.11.2020. Saadut kommentit huomioitiin linjausten jatkotyöstämisessä. Esteettömyystyöryhmän käsittelyn yhteydessä sovitun mukaisesti päivitettyt esteettömyyslinjaukset lähetettiin kommentoitavaksi eri toimialoille 2.12.2020. Ne esiteltiin myös kaikkien kaupunkiympäristön toimialan palvelukokonaisuuksien johtoryhmille sekä kaupunginkanslian laajennetulle viestinnän johtoryhmälle 26.1.2021. Toimialojen eri yksiköiden kanssa käytiin tarvittaessa tarkentavia keskusteluja. Kommenttikerroksen jälkeen esteettömyystyöryhmä käsitteli uuden version 17.2.2021 kokouksessaan. Kaupunkiympäristön toimialan johtoryhmä käsitteli täsmennetyn version 17.5.2021. Toimialoilta pyydettiin tämän jälkeen lausunnot esteettömyyslinjauksista. Myös vammaisneuvoston esteettömyysryhmälle esiteltiin esteettömyyslinjauksia tammikuussa 2022. Lausunnot pyrittiin huomioimaan viimeistellyissä esteettömyyslinjauksissa, joiden hyväksymistä kaupunkiympäristölautakunta esitti kaupunginhallitukselle 8.3.2022 ja kaupunginhallitus hyväksyi linjaukset X.X.2022.

Saavutettavuudesta on päätetty, että kaupunkitasoista saavutettavuustyötä koordinoi ja kehittää kaupunginkanslia, tehtävänä toimintasuunnitelman mukainen saavutettavuustyön kehittäminen, saavutettavuusverkoston puheenjohtajuus, kaupungin saavutettavuustyön seuranta, saavutettavuuteen liittyvän ohjeistuksen päivitys sekä sopimusten hallinta. Helsingin kaupungin digitaalisten palvelujen saavutettavuustyötä koordinoimaan perustettiin saavutettavuustyöryhmä vuonna 2019. Saavutettavuustyöryhmä päätti toimintansa elokuussa 2020 ja jatkaa työtä saavutettavuusverkostona, jonka tehtävänä on yhteydenpito ja tiedonjako.

Saavutettavuustyön raportointi toteutetaan toimiala- ja liikelaitoskohtaisesti verkostossa ja sitä seurataan raportoinnin avulla kvartaaleittain.

Esteettömyyslinjauksille voidaan lisätä tai muuttaa linjausten liitteenä olevassa vastuujakotaulukossa mainittuja mittareita, sekä linjausten vastuutahoja voidaan tarkentaa esteettömyystyöryhmän päätöksellä.

Esteettömyystyöryhmä päivittää Helsingin kaupungin esteettömyyslinjauksia ja ohjeita riittävän usein tekniikan kehittyessä ja olosuhteiden muuttuessa. Päivitystarve arvioidaan kahden vuoden välein. Kaupunginhallitus hyväksyy muutokset ja päivitykset linjauksiin.

1.1.3. Esteettömyyslinjausten tavoite ja sisältö

Helsingin kaupungin esteettömyyslinjaukset koskevat liikkumista ja toimimista rakennuksissa ja ulkoalueilla. Jo Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelmassa edellytettiin, että kaikki julkiset kohteet rakennetaan ja kunnostetaan esteettömiksi.

Helsingin kaupungin esteettömyyslinjauksien tarkoituksena on toimia yhtenäisinä koko kaupunkia ja kaikkia toimialoja koskevinä yleisinä linjauksina esteettömyystyössä. Eri toimialat vastaavat esteettömyyslinjausten toteuttamisesta ja linjausten viemisestä osaksi normaaleja toimintaprosesseja ja toimintatapoja. Yhtenä esteettömyyslinjausten tavoitteena on lisätä yhteistyötä toimialojen yhteistyöpinnoissa ja näin varmistaa esteettömyyden katkeamaton toteutuminen

Esteettömyyslinjaukset on jaettu viiteen painopistealueeseen: kaavoitus ja liikennesuunnittelu, julkiset rakennukset, yleiset alueet, asuminen ja palvelut. Esteettömyyslinjaukset koskevat kaikkia toimialoja, joiden toimintaan kyseinen kokonaisuus liittyy.

Esteettömyyslinjaukset sisältävät painopistealueittain sekä jo käytössä olevat että uudet linjaukset.

1.2. Esteetön ympäristö, esteettömyyden tavoite- tasot ja saavutettavuus

Helsingin kaupungin esteettömyyslinjaukset koskevat liikkumista ja toimimista rakennuksissa ja ulkoalueilla. Jo Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelmassa edellytettiin, että kaikki julkiset kohteet rakennetaan ja kunnostetaan esteettömiksi.

Esteetön ympäristö on

- vaivatonta liikkumista ja toimimista kaduilla, toreilla ja puistoissa, pihoilla ja leikkipaikoilla
- helppoa pääsyä rakennuksiin ja toimimista niissä
- portaatonta siirtymistä paikasta toiseen ja liikennevälineisiin
- selkeitä ohjeita ja opasteita
- hyvää kuunteluympäristöä

Liikkumisympäristön esteettömyydellä tarkoitetaan fyysistä esteettömyyttä, muun muassa toimivaa mitoitusta ja tasoerojen ratkaisemista myös apuvälineillä liikkuville sopivalla tavalla.

Aistiesteettömyydellä tarkoitetaan ensisijaisesti näkemis- ja kuulemisympäristön muodostavaa toiminnallista kokonaisuutta. Lisäksi tasapainoaisesti vaikuttaa mahdollisuuteen käyttää esimerkiksi liukuportaita sekä tiloja, joissa on liikkuvaa valoa.

Materiaalit liittyvät tuntoaistin käyttöön. Ohjaavia materiaaleja hyödynnetään tuntoaistin avulla.

Näkemisympäristön esteettömyydellä tarkoitetaan sopivan voimakasta, tasaista ja häikäisemätöntä valaistusta, valaistuksen hyvää värintoistoa sekä tummuuskontrastien huomioimista tilan hahmottamisen helpottamiseksi. Lisäksi materiaalikontrasteilla tuetaan tuntoaistin käyttöä näön sijasta tai rinnalla. Erityisen tärkeitä ovat selkeät opasteet sekä tasoerojen tunto- ja tummuuskontrastimerkinnot.

Kuulemisympäristön esteettömyydellä tarkoitetaan tilojen hyvää akustiikkaa ja toimivaa äänentoistoa sekä kuulemisen apuvälineitä.

Ymmärtämisen esteettömyydellä tarkoitetaan helposti hahmotettavia tiloja ja selkeitä sekä yksiselitteisiä ratkaisuja, esimerkiksi symboleiden hyödyntämistä opasteissa.

Kaikille sopivan suunnittelun (Universal Design, Design for All) lähtökohtana ovat kaikille soveltuvat suunnitteluratkaisut, jotka huomioivat ihmisten moninaiset tarpeet ja toimintakyvyn. Kaikille sopiva suunnittelu ei kuitenkaan sulje pois yksittäisen vammaisen henkilön oikeutta saada tarvitsemiaan yksilöllisiä palveluja.

Esteettömyyden tavoitetasot

Helsingin kaupungin esteettömyysstrategian toteutusohjelmassa (v. 2000) hyväksytyjä esteettömyyden tavoitetasoja oli kolme: erityistaso, tavoitetaso ja perustaso. Siitä poiketen [SuRaKu-projektin](#) (suunnittelu – rakentaminen –

kunnossapito) yhteydessä esteettömyydelle asetetut tavoitteet jaettiin kahteen tavoitetasoon: erikoistaso ja perustaso. Työssä yhteisesti sovituista esteettömyyteen liittyvistä periaatteista ja toteutusratkaisuista olivat sopimassa mm. Invalidiliitto ry, Näkövammaisten liitto ry, Kuuloliitto ry ja Vanhustyön keskusliitto ry sekä Helsingin, Espoon, Joensuun, Tampereen, Turun ja Vantaan kaupungit. Työohjeet valmistuivat Helsinki kaikille -projektin johdolla ja sosiaali- ja terveysministeriön tuella.

Ohjeisto oli Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelman pohjana. Se on vapaasti myös muiden kuntien, yhteisöjen ja suunnittelijoiden käytettävissä. Ohjeisto sisältää kriteerit, joiden avulla ulkotilojen esteettömyyttä arvioidaan sekä ohjekortit, joiden avulla kriteerejä sovelletaan.

Perusteluina kaksitasoiselle tavoitteiden asettelulle olivat:

- ohjeistuksen tulee olla riittävän yksiselitteistä ja selkeää
- ympäristön tulisi olla mahdollisimman yhdenmukainen, jotta siinä olisi helppo toimia
- käyttäjien vaatimukset ympäristön suhteen ovat samat kaikkialla

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita.

SuRaKu-kriteeritaulukoissa ja ohjekorteissa erikoistason alueiksi määriteltiin ohjeellisesti seuraavat aluetyypit:

Erikoistason kohteita ovat:

- keskusta-alueet
- kävelykadut
- julkisen liikenteen asemat ja pysäkit
- terveys- ja hyvinvointikeskukset, perhekeskukset, palvelutalot sekä niiden ympäristöt
- sairaalaympäristöt sekä näiden rajapinnat yleisten alueiden kanssa
- kaikille suunnatut liikunta- ja leikkipaikat (kaupungin omistamat ulkoalueilla sijaitsevat)
- kauppakeskukset

Erikoistasoa vaativat alueet ja niiden rajaus tehdään aina tapauskohtaisesti, mutta tämän ohjeellisen listan tavoitteena on auttaa suunnittelijoita arvioimaan suunniteltavien alueiden vaatimustasoa ja määrittelemään erikoistasoa vaativat alueet käytön kannalta loogisiksi kokonaisuuksiksi. Erikoistason vaatimukset poikkeavat joidenkin ympäristön elementtien osalta perustason vaatimuksista. Esimerkkinä voidaan mainita näkövammaisille tarkoitettujen opaslaattojen käyttö kulun ohjauksessa ainoastaan erikoistason alueilla.

Perustaso

Esteettömyyden perustasolla tarkoitetaan korkeatasoista, esteetöntä ja turvallista julkisen ympäristön laatua. Kaikkien muiden kuin erikoistason alueiden tulisi täyttää perustason esteettömyysvaatimukset. Perustasolla suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa tulee mahdollisuuksien mukaan ottaa huomioon erilaisten käyttäjien erilaiset tarpeet ja tilanteet, mutta perustason laatuvaatimukset eivät sisällä eri käyttäjäryhmien vaatimuksista lähteviä erityisratkaisuja, kuten näkövammaisten opaslaatat. Perustason vaatimukset on asetettu niin, että ne mahdollistavat pääosin kaikkien käyttäjäryhmien esteettömän liikkumisen ympäristössä. Kriteereissä on otettu huomioon nykyisin käytetyt ratkaisutavat, jotka täyttävät perustasolla asetetut käyttäjävaatimukset. Kriteereillä varmistetaan myös, että esteettömyyden perustavoitteet toteutuvat ympäristössä kaikkina vuoden ja vuorokauden aikoina.

Saavutettavuus

Saavutettava palvelu tai tuote on sellainen, jota kaikkien on mahdollista käyttää yhdenvertaisesti vammoista tai toimimisesteistä huolimatta.

Saavutettavuus huomioidaan seuraavilla osa-alueilla: asenteellinen saavutettavuus, saavutettavuus eri aistien avulla, tiedollinen saavutettavuus, tiedotuksen saavutettavuus, kulttuurinen saavutettavuus, taloudellinen saavutettavuus ja päätöksenteon saavutettavuus.

1.3. Esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyvä lainsäädäntö ja ohjeistus

1.3.1. Esteettömyys YK:n vammaisia henkilöitä koskevassa yleissopimuksessa

Suomi ratifioi YK:n yleissopimuksen vammaisten henkilöiden oikeuksista vuonna 2016. Sopimuksen myötä vammaisuutta määritellään ensisijaisesti ihmisoikeusnäkökulmasta, ei lääketieteellisenä tai sosiaalisena yksilöön liittyvänä

ongelmana. Yleissopimus sisältää syrjintäkiellon, joten vammaisten ihmisten tulee päästä samoihin tiloihin kuin muutkin ihmiset ja pystyä toimimaan muiden ihmisten kanssa samoissa tiloissa itsenäisesti tai avustettuna ilman erityisratkaisuja.

Yleissopimuksen tavoitteena on valtavirtaistaa vammaisia ihmisiä koskevat kysymykset eri elämänalueilla. Valtavirtaistamisella tarkoitetaan vammaisuuden näkökohtien sisällyttämistä päätöksenteon jokaiseen vaiheeseen – suunnitteluun, täytäntöönpanoon, seurantaan ja arviointiin, ja sillä pyritään vammaisten yhdenvertaisuuden edistämiseen. Sopimuksen artikla 9, Esteettömyys ja saavutettavuus, määrittelee esteettömyyden edellytyksenä vammaisen henkilön itsenäiseen elämään ja osallisuuteen sekä edellyttää yhdenvertaista pääsyä fyysiseen ympäristöön, kuten rakennuksiin ja ulkoalueisiin.

YK:n vammaissopimuksen mukaan esteetön ympäristö on ihmisoikeus. YK:n vammaissopimus korostaa kaikille sopivan suunnittelun (Design for All tai Universal Design) merkitystä. Se tarkoittaa esimerkiksi ympäristöjen suunnittelua sellaiseksi, että kaikki voivat käyttää niitä ilman erityisjärjestelyjä

Esteettömyyden tulee toteutua kokonaisvaltaisesti, jolloin ihminen voi liikkua ja toimia helposti kodin, työ- ja opiskelupaikan sekä harrastusten välillä. Esimerkiksi liikenteen esteettömyys toteutuu, kun liikenneväline, pysäkki ja asemarakennus sekä kulkureitit ovat esteettömiä.

1.3.2. Perustuslaki ja yhdenvertaisuuslaki

Perustuslaki määrää, että kaikkia ihmisiä on kohdeltava samalla tavoin, eikä ihmisiä saa asettaa eriarvoiseen asemaan esimerkiksi vamman tai terveydentilan vuoksi ilman asianmukaista perustetta. Yhdenvertaisuuslaki tuli voimaan vuonna 2015. Lain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta, ehkäistä syrjintää ja tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

Yhdenvertaisuuslaki kieltää syrjinnän. Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi syrjintää on muun muassa kohtuullisten mukautusten epääminen. Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan yksittäistapauksissa tehtäviä toimenpiteitä vammaisten ihmisten yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi. Lain mukaan viranomaisen, koulutuksen järjestäjän, työnantajan sekä tavaroiden tai palvelujen tarjoajan on tehtävä asianmukaiset ja kulloisessakin tilanteessa tarvittavat kohtuulliset mukautukset, jotta vammaisen henkilö voi yhdenvertaisesti muiden kanssa esimerkiksi hoitaa asioitaan, käyttää palveluita sekä tehdä töitä ja opiskella. Kun arvioidaan mukautusten kohtuullisuutta, otetaan huomioon vammaisen ihmisen tarpeiden lisäksi toimijan koko, taloudellinen asema, toiminnan luonne ja laajuus sekä mukautusten arvioidut kustannukset ja mukautuksia varten saatavissa oleva tuki.

Rakennetun ympäristön suunnittelussa tulee ensisijaisesti pyrkiä kaikille sopiviin, esteettömiin ratkaisuihin. Rakennuksen käyttötarkoituksesta ja toimijasta riippuen määräysten mukainen vähimmäistaso ei välttämättä riitä, vaan tilannetta tulee tulkita yhdenvertaisuuslain kautta ja selvittää, mitä tilojen esteettömyydeltä vaaditaan, jotta ihmisten yhdenvertaisuus tilojen ja palvelujen käytössä toteutuu.

1.3.3. Esteettömyys maankäyttö- ja rakennuslaissa

Maankäyttö- ja rakennuslain (5 §) mukaan alueiden käytön suunnittelun tavoitteena on, vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen, edistää mm. turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti toimivan ja eri väestöryhmien kuten lasten, vanhusten ja vammaisten, tarpeet tyydyttävän elin- ja toimintaympäristön luomista.

Rakentamisen ohjauksen tavoitteena (MRL 12 §) on edistää mm. hyvän ja käyttäjien tarpeita palvelevan, terveellisen, turvallisen ja viihtyisän sekä sosiaalisesti toimivan ja esteettisesti tasapainoisen elinympäristön aikaansaamista.

Maankäyttö- ja rakennuslaissa (117 §) on määritelty rakentamiselle asetettavat vaatimukset. Rakennus on suunniteltava ja rakennettava ja rakennuksen muutos- ja korjaustyöt tehtävä sekä rakennuksen käyttötarkoituksen muutos toteutettava siten, että rakennus täyttää siihen yleisesti ennakoitavissa oleva kuormitus ja rakennuksen käyttötarkoitus huomioon ottaen olennaiset tekniset vaatimukset.

Rakennuksen on oltava käyttötarkoitustaan vastaava, korjattavissa, huollettavissa ja muunneltavissa sekä, sen mukaan kuin rakennuksen käyttö edellyttää, soveltua myös sellaisten henkilöiden käyttöön, joiden kyky liikkua tai toimia on rajoittunut. Korjaus- ja muutostyössä tulee ottaa huomioon rakennuksen käyttö- ja korjaushistoria, ominaisuudet ja erityispiirteet sekä rakennuksen soveltuvuus aiottuun käyttöön. Muutosten johdosta rakennuksen käyttäjien turvallisuus ei saa vaarantua eivätkä heidän terveydelliset olonsa heikentyä. Rakentamisessa tulee lisäksi muutoinkin noudattaa hyvää rakennustapaa.

Maankäyttö- ja rakennuslain (117 e § Esteettömyys) mukaan rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus ja sen piha- ja oleskelualueet suunnitellaan ja rakennetaan niiden käyttötarkoituksen, käyttäjämäärän ja kerrosluvun edellyttämällä tavalla siten, että esteettömyys ja käytettävyys otetaan huomioon erityisesti lasten, vanhusten ja vammaisten henkilöiden kannalta.

1.3.4. Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä

Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (myöhemmin esteettömyysasetus) tuli voimaan tammikuussa 2018. Rakennuksen esteettömyyttä koskevien vähimmäisvaatimusten tarkoitus on omalta osaltaan edistää ihmisten yhdenvertaisuutta.

Asetusta sovelletaan maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 125 §:n mukaan luvanvaraiseen uuden hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike-, varasto-, tuotanto- ja asuinrakennuksen rakentamiseen. Pientalon rakentamiseen sovelletaan kuitenkin ainoastaan 2–4 §:ä ja varasto- ja tuotantorakennuksen rakentamiseen ainoastaan 2–5, 8, 10 ja 11 §:ä.

Asetusta sovelletaan myös maankäyttö- ja rakennuslain 125 §:n mukaan luvanvaraiseen hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike-, varasto- ja tuotantorakennuksen sekä asuinkerrostalon yleisten tilojen korjaus- ja muutostyöhön, laajentamiseen, kerrosalaan laskettavan tilan lisäämiseen ja rakennuksen käyttötarkoituksen muutokseen hallinto-, palvelu-, toimisto-, liike- tai asuinkäyttöön siltä osin kuin esteettömyyden parantaminen on rakennuksen ominaisuudet sekä toimenpiteen laatu ja laajuus huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Varasto- ja tuotantorakennuksessa tehtäviin edellä tarkoitettuihin toimenpiteisiin sovelletaan kuitenkin ainoastaan 2–5, 8, 10 ja 11 §:ä.

Mitä asetuksessa säädetään tiettyyn käyttöön tarkoitettusta rakennuksesta, koskee myös vastaavaan käyttöön tarkoitettua muussa rakennuksessa olevaa tilaa.

1.3.5. Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta

Euroopan parlamentti hyväksyi vuoden 2016 lopulla saavutettavuusdirektiivin (EU 2016/2102). Sen tarkoituksena on varmistaa, että valtion ja kuntien verkkopalvelut ovat kaikkien kansalaisten käytettävissä – myös niiden henkilöiden, jotka käyttävät apuvälineitä verkossa asioidessaan. Saavutettavuusdirektiivi määrittää vähimmäisvaatimukset julkisen hallinnon verkkopalveluiden ja mobiilisovellusten saavutettavuudelle.

Laissa digitaalisten palvelujen tarjoamisesta säädetään julkisen sektorin verkkosivujen ja mobiilisovellusten saavutettavuudelle asetetuista minimitaso vaatimuksista, saavutettavuuden toteutumisen valvonnasta ja viranomaisten velvoitteista liittyen digitaalisten palvelujen järjestämiseen yleisölle. Laki tuli voimaan 1.4.2019 ja sillä toimeenpannaan saavutettavuusdirektiivi Suomessa.

Lain saavutettavuusvaatimusten neuvonnasta ja valvonnasta vastaa Etelä-Suomen aluehallintoviraston saavutettavuuden valvonnan yksikkö.

1.3.6. Esteettömyyteen liittyviä direktiivejä ja standardeja

Esteettömyysdirektiivi (Accessibility Act)

Tuleva Euroopan unionin esteettömyysdirektiivi asettaa yhteiset esteettömyysvaatimukset keskeisille palveluille ja tuotteille. Direktiivi tulee koskemaan sekä julkisia että yksityisiä palveluntarjoajia. Esteettömyysdirektiivin edellyttämä kansallinen lainsäädäntö tulee Suomessa voimaan kesällä 2022.

Esteettömyysdirektiivin on tarkoitus helpottaa liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden täysipainoista osallistumista yhteiskuntaan.

Eurooppalainen esteettömyysdirektiivi määrittelee, mitä tuotteita ja palveluita direktiivi koskee. Direktiivissä ei määritellä, miten esteettömyys ja/tai saavutettavuus tulee toteuttaa.

Tuotteiden ja palveluiden toimittajat voivat siis päättää sopivat ratkaisut ja halutessaan kehittää uusia esteettömyysratkaisuja.

Hissien suunnittelua ja rakentamista koskevat turvallisuusohjeet

EN81-70-2017 -esteettömyysstandardi asettaa erityisvaatimuksia hissin ohjauspainikkeille, etäisyyksille, mitoille, kontrasteille sekä lisävarusteille, jotka mahdollistavat liikkumis- ja toimimisesteisten henkilöiden hissin sujuvan käytön.

Induktiosilmukajärjestelmän suorituskyvyn määrittelevä standardi SFS-EN 60118-4

Induktiosilmukan toiminnalliset ominaisuudet on määritelty kansainvälisesti hyväksytyllä standardilla (IEC 60118-4:2014) ja myös useista symboleista on olemassa standardi.

1.3.7. Muita ohjeita

Ympäristöministeriön Esteetön rakennus ja ympäristö -oppaan tavoitteena on tarjota tietoa rakennusten ja niiden ympäristöjen suunnitteluun ja toteutukseen, jotta niistä tulisi esteettömiä. Oppaassa esitellään esimerkkejä esteettömistä ratkaisuista ja annetaan suosituksia esteettömän rakennuksen ja ympäristön suunnittelun tueksi. Oppaan pääasiallinen sisältö koskee muita kuin asuinrakennuksia, mutta se on sovellettavissa myös asuntorakentamiseen. Oppaan lähtökohtana on Valtioneuvoston asetus rakennuksen esteettömyydestä (241/2017) ja Ympäristöministeriön ohje rakennuksen esteettömyydestä.

Ympäristöministeriö on julkaissut ohjeen rakennuksen esteettömyydestä. Ohjeeseen on koottu esteettömyysasetuksen säännökset ja niiden soveltamiseen liittyvät suositukset. Ohjeen tarkoitus on selventää asetuksen sisältöä, tarjota esimerkkejä asetuksen mukaisista vaihtoehdoista ja kannustaa esteettömiin ratkaisuihin.

[Invalidiliiton laatima Esteetön wc- ja pesutila -oppaan](#) tavoitteena on auttaa huomiomaan uudet esteettömyyden vaatimukset wc- ja pesutilojen rakentamisessa. Oppaaseen on koottu esteettömyyden toteuttamisen periaatteita ja hyviä käytäntöjä. Ohjeet koskevat tavallisen asunnon, palveluasumisen ja tuetun asumisen wc- ja pesutiloja sekä rakennusten yleisessä käytössä olevia esteettömiä wc-tiloja sekä niihin liittyviä opasteita.

Kuntien rakennusvalvonnat ovat tehneet yhtenäisiä tulkintoja rakentamista koskevien asetusten tulkintaan. Myös esteettömyys- ja käyttöturvallisuusasetuksiin on tulkintaohjeita.

1.3.8. Helsingin kaupungin esteettömyysohjeet ja oppaat

Helsingin kaupungin esteettömään rakentamiseen liittyvä ohjeistus on valtakunnallisia määräyksiä tiukempi. Muun muassa keskustakirjasto Oodiin toteutettiin erikoistason ratkaisuja, kuten näkövammaisten lattiaopasteet.

Esteettömän rakentamisen [SuRaKu-ohjeet](#) sisältävät katu-, viher- ja piha-alueiden suunnitteluun, rakentamiseen ja kunnossapitoon liittyviä esteettömyysohjeita. Käytännön ohjeisto syntyi Helsingin, Espoon, Joensuun, Tampereen, Turun ja Vantaan kaupunkien yhteistyönä vuonna 2004. Työohjeet valmistuivat Helsinki kaikille -projektin johdolla ja sosiaali- ja terveysministeriön tuella.

SuRaKu-ohjeisto oli Helsingin kaupungin esteettömyyssuunnitelman pohjana. Se on vapaasti myös muiden kuntien, yhteisöjen ja suunnittelijoiden käytettävissä. Ohjeisto sisältää kriteerit, joiden avulla ulkotilojen esteettömyyttä arvioidaan sekä ohjekortit, joiden avulla kriteerejä sovelletaan.

Esteettömyysratkaisujen periaatteet on huomioitu **Helsingin kaupungin** [katualueita koskevilla tyyppiirustuksilla](#) SuRaKu-projektissa määriteltyjen ohjeiden pohjalta.

[Esteettömyys kouluissa ja päiväkodeissa -oppaaseen](#) on koottu koulun ja päiväkodin eri tiloihin liittyviä erityisiä esteettömyysvaatimuksia. Opas on tarkoitettu luettavaksi rinnan ympäristöministeriön vuonna 2019 julkaiseman oppaan ”Esteetön rakennus ja ympäristö” kanssa, joka sisältää laajasti myös kouluja ja päiväkoteja

koskevia esteettömyysmääräyksiä ja -ohjeita. Opas täydentää Esteetön rakennus ja ympäristö -opasta kouluja ja päiväkotia koskevien esteettömyysohjeiden ja Helsingin kaupungin esteettömyyslinjausten osalta.

[Esteettömyys uimahalleissa -oppaaseen](#) on koottu uimahallin eri tiloihin liittyviä esteettömyysvaatimuksia. Opas on tarkoitettu luettavaksi rinnan ympäristöministeriön vuonna 2019 julkaiseman oppaan ”Esteetön rakennus ja ympäristö” kanssa, joka sisältää laajasti myös uimahalleja koskevia esteettömyysmääräyksiä ja -ohjeita.” Esteettömyys uimahalleissa -opas täydentää aiemmin julkaistuja oppaita uimahalleja koskevien esteettömyysohjeiden ja Helsingin kaupungin esteettömyyslinjausten osalta.

Sosiaali- ja terveystoimen laatimiin **terveys- ja hyvinvointikeskusten, perhekeskusten ja seniorikeskusten laatuvaatimukseen** on koottu suunnitteluvaatimuksia ja toimintaan liittyviä esteettömyyden erityisvaatimuksia. Nämä oppaat täydentävät ympäristöministeriön vuonna 2019 julkaisemaa opasta ”Esteetön rakennus ja ympäristö”.

[Induktiosilmukka-opas](#) on tarkoitettu käytettäväksi kaikkien Helsingin kaupungin hallinnoimien julkisten tilojen suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpidossa. Oppaassa määritellään, mihin Helsingin kaupungin tiloihin asennetaan kiinteä induktiosilmukkajärjestelmä. Opasta voi käyttää sekä uudisrakennuksia että peruskorjauksia suunniteltaessa. Peruskorjauskohteissa vaatimuksia sovelletaan tarvittaessa.

[Sujuva.info](#) on asemaympäristön esteettömyyssuunnittelua sujuvoittava visualisoitu kooste esteettömyysmääräyksistä, -ohjeista ja -suosituksista. Se palvelee suunnittelijoita, tilaajia sekä ylläpitäjiä.

[Kaupunkitilaohjeessa](#) on otettu esteettömyys huomioon tuotteissa ja ratkaisuisa eli esteettömyys on sisäänkirjoitettuna ohjeisiin.

Erikoistason esteettömyyden leikkipuistot on määritelty tavoitteellisesti koko kaupungin alueelle. Esteettömien leikkipuistojen suunnittelussa ja rakentamisessa tavoitellaan puiston kehittämistä kaikille käyttäjäryhmille saavutettavaksi. Erikoistason esteettömien leikkipuistojen suunnitteluratkaisuista on tehty erillinen kriteeristö.

2. Esteettömyyden nykytila

Tarkastuslautakunta arvioi esteettömyyslinjausten toteutumista vuonna 2019. Arvioinnissa todetaan, että arvioinnin pääkysymystä koskevat Helsingin kaupungin

esteettömyyslinjausten mukaiset tavoitteet ovat enimmäkseen toteutuneet. Esteettömyys on strategian tavoitteisiin, kärkihankkeisiin ja toimialojen linjauksiin sisäänrakennettuna. Helsingin kaupunki on tehnyt valtakunnallisesti ja kansainvälisesti merkittävää esteettömyyteen liittyvää työtä. Tästä parhaimpia esimerkkejä ovat Ulkoalueiden esteettömyysohjeisto (SuRaKu) sekä kaupungin tuottamat esteettömyysohjeistukset rakennetun ympäristön esteettömyyden varmistamiseksi. Palvelujen tarkasteluun eri esteettömyysprofiilien kautta on ollut vuodesta 2010 palvelukartta.hel.fi.

Kaupunki on yhteistyössä suurten kaupunkien kanssa laatinut vuosien varrella valtakunnallista tasoa yksityiskohtaisemman esteettömyysohjeistuksen (Helsingin kaupungin esteettömyysuunnitelma 2005- 2010, SuRaKu-ohjeisto, esteettömyyslinjaukset, oppaat), joka ohjaa kaavoitusta, aluesuunnittelua ja rakentamista varsin hyvin. Esteettömyysasiamies on mukana erilaisten hankkeiden selvitys- ja valmisteluvaiheessa.

Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy (entinen Helsingin kaupungin liikenneliikelaitos HKL)

Esteettömyys raitioliikenteessä

Vuodesta 2018 lähtien kaikki raitiovaunut ovat olleet matalalattiaisia. Täysin kynnyksettömiä ne eivät ole, sillä raitiovaunun lattian on oltava aina pysäkin tason yläpuolella kompastumisriskin vähentämiseksi. Uudet ja kunnostettavat pysäkit pyritään toteuttamaan esteettöminä, mikäli kadun ominaisuudet sen mahdollistavat.

Artic-vaunuissa ja matalalattiaosalla varustetuissa nivelvaunuissa on oviluiska, jonka avulla vaunuun voi nousta kynnyksettömästi. Kuljettajilta voi tarvittaessa kysyä apua oviliuskan käytössä ja muissa raitiovaunun esteettömyyteen liittyvissä asioissa.

Esteettömyys tulevaisuuden raitiotiehankkeissa

Uusissa raitiotiehankkeissa, kuten Raide-Jokerissa, Kruunusilloissa ja Kalasataman raitiotie -hankkeessa, uutta rataa suunniteltaessa esteettömyys otetaan huomioon alusta alkaen. Pysäkkien suunnittelussa hyödynnetään esteettömyysindeksejä ja suunnitteluohjeita.

Tulevaisuuden raitioteillä liikennöivän Artic XL -pikaraitiovaunun suunnittelussa on otettu huomioon erityisesti lapsiperheiden ja hitaasti liikkuvien tarpeet, ja vaunun mallia on testattu yhdessä vammaisjärjestöjen kanssa. Vaunu tulee olemaan koko pituudeltaan matalalattiaisen ja paikkoja löytyy myös pyörätuolinkäyttäjille ja opaskoiralle.

Esteettömyys metroasemilla

Kaikilla metroasemilla on esteetön sisäänkäynti, ja asemilla on aina vähintään yksi hissi. Länsimetron asemilla on myös evakuointihissit. Monilla asemilla on ulko-ovilla ja hisseille johtavilla ovilla äänimajakat, joiden avulla helpotetaan näkövammaisten liikkumista asemilla.

Perusparannuksen läpi käyneillä asemilla kulkureitit on merkitty lattiaan koho- ja kontrastiraidoin. Metrolaituri ja junan lattia ovat samassa tasossa, ja länsimetron rataosuudella tunneleissa on poistumistaso.

Poikkeustilanteista tiedotetaan kuulutuksin ja laiturinäytöillä. Poikkeusinformaatio syötetään myös opastauluista, hisseistä ja palvelupisteiltä löytyvien induktiosilmukoiden avulla suoraan kuulokojeeseen, jolloin informaatio on kuulovammaisten saatavilla.

Helsingin seudun liikenne –kuntayhtymä HSL

Julkisen liikenteen informaatiojärjestelmä

Julkisen liikenteen informaatiojärjestelmä on monipuolinen ja poikkeusjärjestelyistä tiedottamisessa / viestinnässä huomioidaan monikanavaisuus sekä esteettömyys ja saavutettavuus. Esimerkiksi pysäkki- ja ajoneuvonäytöissä, sovelluksessa, sähköposteissa ja HSL.fissä näkyy samasisältöiset viestit. Helsingin kaupunki pyrkii siihen, että kaupungin hallinnassa oleva infra tukee julkisen liikenteen infojärjestelmiä, esimerkiksi pysäkinäyttöjä varten saadaan tarvittaessa sähkököt.

Matalalattiaiset linja-autot

Valtaosa tilatuista liikenteen linja-autoista on matalalattiaisia. Pääkaupunkiseudulla liikennöidään lähibussilinjoja, jotka ajetaan matalalattiaisilla pikkubusseilla.

Pysäkkikuulutukset

Suurimmassa osassa HSL-liikenteen busseista on käytössä pysäkkikuulutukset. Helsingin vammaisneuvosto palkitsi runkolinjabussien ja raitiovaunujen kuulutukset esteettömyyspalkinnolla vuonna 2018. Pysäkkikuulutukset parantavat joukkoliikenteen esteettömyyttä ja tekevät siitä saavutettavampaa.

Kasvatuksen ja koulutuksen toimiala

Kasvatuksen ja koulutuksen toimialan käytössä olevat tilat suunnitellaan esteettömiksi ja kaikille oppijoille sopiviksi, kasvua ja kehitystä sekä toimintaa tukevaksi oppimisenympäristöksi. Turvalliset, terveelliset ja riittävät tilat luovat hyvät

edellytykset toimialan palveluille ja vastaavat alueen palvelutarpeisiin. Lisäksi sekä suunnitteluohjauksella ja opastuksella että toiminnalla varmistetaan, että aistiyliherkkyyden huomioiminen, sukupuolineutraaliuus, monikulttuurisuus ja sosiaalinen turvallisuus toteutuvat. Näin varmistetaan tasavertaiset tilat kaikille oppijoille. Esteettömyyttä ja saavutettavuutta edistetään kaavoitusvaiheesta toimintaan asti vahvistamalla varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmien tavoitteita.

Kaupunginkanslia

Hissiprojekti

Kaupungin hissi projekti neuvoo taloyhtiöiden omistajia, asukkaita, isännöitsijöitä ja hallitusten jäseniä hissien hankkimiseen liittyvissä asioissa.

Pääkaupunkiseudun palvelukartta

Pääkaupunkiseudun palvelukartta on vapaasti käytettävä kartta-alusta, jolla jaetaan tietoa palveluista ja toimipisteistä pääkaupunkiseudun laajuisesti. Palvelujen esteettömyyttä voi tarkastella eri käyttäjäprofiilien avulla.

Kaupunkiympäristön toimiala

Esteettömyys on ollut jo pitkään yksi keskeinen kaupunki-, liikenne- ja katusuunnittelua sekä tilahankkeita ohjaava elementti.

Maankäytön yleissuunnittelu

Maankäytön yleissuunnittelussa pyritään ohjaamaan kaikille väestöryhmille toimivan ja laadukkaan kaupunkiympäristön suunnittelua. Esteetön kaupunkiympäristö palvelee erityisesti lapsia, nuoria ja vanhuksia sekä liikkumis- ja toimimisesteisiä henkilöitä, mutta on lisäksi helppokulkuinen muillekin väestöryhmille.

Asemakaavoitus, julkiset rakennukset ja yleiset alueet

Uudet alueet suunnitellaan esteettömyydeltään joko perustason alueiksi tai erikoistason alueiksi. Perustason ratkaisut täyttävät esteetön ympäristön yleiset vaatimukset. Erikoistason ympäristöissä kaikkien käyttäjien liikkuminen ja toimiminen pyritään tekemään erityisen miellyttäväksi ja sujuvaksi. Erikoistason alueilla voi olla lisäksi erilaisia erikoisratkaisuja, jotka auttavat tiettyjä käyttäjiä. Tällaisia ovat esimerkiksi näkövammaisia auttavat kohokartat ja opasteet pistekirjoituksella.

Palvelujen sijoittelussa huomioidaan esteettömyys erityisesti pituuskaltevuuksien suhteen. Erikoistason alueet määritellään yhteistyössä kaavoituksen, liikenne- ja toteutus suunnittelun sekä tarvittaessa esteettömyysasiamiehen kanssa. Muilla

alueilla tavoitteeksi asetetaan esteettömyyden perustaso ja toteutus noudattaa ko. tasolle annettuja ohjeita.

Esteettömyyskriteerit (voimassa olevat esteettömyys- ja rakentamistapaohjeet) ovat käytössä yleis- ja asemakaavoituksessa sekä niihin liittyvissä ohjeissa. Yleis- ja asemakaavoituksen yhteydessä tehtävää esteettömyyssuunnittelua korostetaan ja kaavaselostukseen on lisätty oma kohta esteettömyydelle.

Julkisen liikenteen linjasto ja pysäkit sijoitetaan niin, että kävely-yhteydet julkisen liikenteen pysäkeiltä palvelupisteisiin ja palvelupisteiden välillä ovat esteettömiä.

Katusuunnittelua ohjaavissa tyyppipiirustuksissa esteettömyysnäkökulmat on huomioitu. Kaupunkitilaohjeessa esteettömyys on sisäänrakennettuna.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonta edellyttää noudatettavan maankäyttö- ja rakennuslakia sekä määräyksiä, jotka koskevat esteettömyyttä. Rakennuslupia myönnettäessä maankäyttö- ja rakennuslain ja sitä tarkentavien asetusten vaatimustasoa tiukempien ohjeistusten noudattamista ei voida edellyttää, mutta ohjauksessa niitä suositellaan käytettäväksi. Rakennushankkeeseen ryhtyvä on vastuussa esteettömyyden toteutumisesta.

Tilahankkeet

Kaupungilla on suunnitteluohjeet esteettömyyden toteutumiselle.

Rakennushankkeeseen ryhtyvä suosittelee hankkeen suunnittelijoita noudattamaan edellä mainittuja ohjeita.

Asuntotuotanto

Kaikki Helsingin asuntotuotannon rakennuttamat uudisrakennukset suunnitellaan vähintään esteettömyysasetukseen vaatimukset täyttäväksi. Kaksikerroksisiin pientaloasuntoihin suunnitellaan minimivaatimusten lisäksi selviytymiskerros ja kaksikerroksisiin kerros- / luhtitaloihin vähintään asuntojen ulkopuolinen asuntojen yhteinen hissi-/nostinvaraus.

Peruskorjaushankkeissa esteelliset ratkaisut pyritään muuttamaan esteettömiksi osassa asunnoista (alimmat asuinkerrokset) ja muissa parantamaan esteettömyyttä. Ratkaisut, joissa esteettömyys paranee vain osittain, ovat myös mahdollisia. Esteettömyyteen pyrittäessä tulee huomioida rakennuksen esteettömyyden lisäksi piha-alueen esteettömyys ja sisäänkäyntien esteettömyyden parantamiseen pyritään kiinnittämään erityistä huomiota.

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan rakennus- ja peruskorjaushankkeissa huomioidaan esteettömyys ja erityisryhmien tarpeet tarveselvitys- ja hankesuunnitelmavaiheessa yhdessä kaupunkiympäristön toimialan kanssa. Jo käytössä olevien tilojen ja ulkoalueiden mahdollisia esteettömyyspuutteita korjataan tarpeen mukaan. Kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan palvelukokonaisuuksissa järjestetään esteettömyyteen ja saavutettavuuteen liittyviä koulutuksia, joissa huomioidaan palveluiden toimintaan liittyvät erityistarpeet.

Sosiaali- ja terveystoimiala

Sosiaali- ja terveystoimialalla esteettömyys nähdään osana normaalia toimintaa. Sosiaali- ja terveystoimialan palveluverkkosuunnitelmassa korostetaan esteettömyyttä.

Esteettömyysmittariston osoittama esteettömyyden kehitys

Esteettömyysmittariston osoittamaa esteettömyyden kehitystä ei voida tällä hetkellä arvioida, koska paikkatietopohjaista tietoa ei ole keskitetysti saatavilla. Mittareiden ja tavoitteiston mukaiset asiat ovat kuitenkin toteutuneet kohtuullisen hyvin. Esteettömyystiedon saamiseksi paikkatietomuodossa tehdään parhaillaan kehitystyötä.

3. Esteettömyyslinjaukset 2022 - 2025

3.1. Yleiset toimintaperiaatteet

Käytössä olevat linjaukset

Kaupungin käyttämiltä konsulteilta edellytetään esteettömyys- ja saavutettavuusosaamista suunnittelutehtävän kelpoisuusvaatimusten mukaisesti. Pääsuunnittelijan tulee lähtökohtaisesti osata suunnitella lakien ja asetusten mukaan ja rakennusvalvonta tarkastaa suunnittelijoiden kelpoisuuden.

Varmistetaan, että Helsingin kaupungin tilaajilla ja tuottajilla on riittävä tietotaito esteettömyydestä ja saavutettavuudesta: eri toimialojen henkilökunnille järjestetään

jatkuvaa koulutusta esteettömyys- ja saavutettavuusasioissa. Koulutuksen tarve ja määrittely tulee lähteä toimialoista. Esteettömyyskoulutus tulee järjestää yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa. Suunnittelijoiden esteettömyysosaamisen todentaminen edellyttää myös esteettömyyskoulutuksen kehittämistä. Koulutuksissa hyödynnetään käyttäjätason asiantuntemusta.

Valtakunnallinen verkostoituminen: kunnallisten esteettömyysasiantuntijoiden välistä yhteistyötä jatketaan.

Yhteistyö valtionhallinnon kanssa: osallistutaan eri ministeriöiden esteettömyyttä koskeviin kehittämishankkeisiin.

Kansainvälisyys: yhteistyötä muiden maiden esteettömyysasiantuntijoiden kanssa jatketaan. Helsinki on kuulunut vuodesta 2011 Eurocities Barrier Free Cities – verkostoon.

Yksityiset tahot - mm. kiinteistöjen omistajat, yritykset ja elinkeinonharjoittajat – otetaan huomioon yhteistyökumppaneina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esteettömyystoimenpiteitä suunniteltaessa.

Uudet linjaukset

Esteettömyys huomioidaan toimialojen palvelu- ja toimintasuunnitelmissa. Esteettömyystyöryhmä luo mallin, jolla varmistetaan, että toimialoille nimetään esteettömyysasiantuntemuksesta vastaavia henkilöitä. Toimialojen esteettömyysyhteyshenkilöt seuraavat sekä edistävät ja kehittävät toimialansa esteettömyyttä, vastaavat kuntalaisilta saatuun esteettömyyteen liittyvään palautteeseen, antavat neuvontaa ja tiedottavat/viestivät toimialansa esteettömyydestä kaupunkilaisille.

Esteettömyys on yhtenä osana hankkeiden tilausasiakirjoja. Hankintojen kilpailutuksissa ja erilaisissa sopimuksissa huomioidaan myös esteettömyyden ja saavutettavuuden vaatimukset. Asuntotuotanto edellyttää erityisasumisen hankkeissa referenssiä vastaavanlaisesta hankkeesta. Sisätilojen opastesuunnittelijat ja –valmistajat kilpailutetaan ja opastesuunnitelmien tilaamiselle laaditaan puitesopimukset, joissa esteettömyyden laatuvaatimukset on määritelty.

3.2. Esteettömyyden painopistealueet

Esteettömyyden lopputulokseen vaikutetaan suunnittelu-, rakentamis- ja ylläpito-prosessin kaikissa vaiheissa. Kaavoituksella ja siihen liittyvällä liikennesuunnittelulla luodaan ne lähtökohdat, jotka määrittävät suurelta osin katujen, puistojen sekä

korttelialueiden myöhempää suunnittelua. Esteettömyyden ja ylipäänsä mahdollisimman toimivan tasaussuunnittelun varmistaminen edellyttää entistä tarkempaa yleissuunnittelua kaavavaiheessa.

Kaavoituksessa tehtyjä ratkaisuja esimerkiksi kadun sijoituksesta maastoon, tonttiliittymistä tai kadun mitoituksesta ei voida oleellisesti muuttaa myöhemmässä suunnitteluvaiheessa. Jos katualue on sijoitettu kaavassa maastoon niin, että siitä muodostuu esteettömän kulun kannalta liian jyrkkä tai katualue on liian ahdas toimintojen turvallisen sijoituksen ja erottelun kannalta, niin katusuunnittelussa on hyvin vähän mahdollisuuksia korjata tilannetta.

Katu- ja puistosuunnittelussa määritellään julkisten alueiden yksityiskohtainen mitoitus, tasaukset, päällystemateriaalit, rakenteet ja varusteet sekä niiden sijoitus. Katu- ja puistosuunnittelu sekä –ohjeistus ovat siten keskeisessä asemassa ympäristön esteettömyyden toteuttamisen kannalta.

Rakentamisvaiheessa luodaan käytännössä ympäristön fyysiset rakenteet. Ellei rakentaminen noudata tarkasti suunnitelmia tai toteutuksen mittapoikkeamat ovat suunnitelmiin nähden sallittua suurempia, voivat kadun päällysteet ja rakenteet muodostua esteellisiksi. Esteetön ympäristö edellyttää suurta tarkkuutta kulkuväylien päällysteiden ja rakenteiden rakentamisessa.

Rakentamisen ja ylläpitötöiden yhteydessä työaikaisten järjestelyjen esteettömyydestä ja saavutettavasta viestinnästä on huolehdittava ohjeiden mukaisesti. Työnaikaisista järjestelyistä on laadittava urakkakohtaiset suunnitelmat jo hankinnan valmisteluvaiheessa, jolloin työn tilaaja voi edellyttää ja valvoa suunnitelmien mukaista toteutumista töiden kaikissa vaiheissa.

Esteettömyydestä huolehtiminen koko ketjussa edellyttää tiivistä yhteistyötä eri toimialojen välillä prosessin aikana. On tärkeää turvata asetettujen tavoitteiden säilyminen, kun toimialojen yhteisessä prosessissa vastuu siirtyy toimialalta toiselle.

Esteettömyyslinjaukset on jaettu viiteen painopistealueeseen: kaavoitus, liikennesuunnittelu sekä joukkoliikenne, julkiset rakennukset, yleiset alueet, asuminen ja palvelut. Esteettömyyslinjaukset koskevat kaikkia toimialoja, joiden toimintaan kyseinen kokonaisuus liittyy.

3.2.1. Kaavoitus, liikennesuunnittelu sekä julkinen liikenne

Esteettömyyden tavoitetasot

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita. Tarkempi määrittely tavoitetasoista on esitetty sivulla 6.

Uusien kaava-alueiden ja muuttuvan maankäytön alueiden esteettömyys

Käytössä olevat linjaukset

Yleiskaava on strateginen suunnitelma, jonka yhteydessä on arvioitu ihmisiin kohdistuvia sosiaalisia ja viihtyisyyteen liittyviä vaikutuksia sekä terveysvaikutuksia karkealla tasolla. Osayleiskaavatasolla varataan alueita esim. julkisille palveluille, joihin voi kuulua sekä perus- että erityistason kohteita. Maastomuodot ja liikenteellinen saavutettavuus tulee huomioida kohteiden edellyttämällä tasolla. Konkreettiset esteettömyysratkaisut mm. rakennusten maastoon sijoittumisesta tai reittien linjauksista tehdään kuitenkin vasta asemakaavoitusvaiheessa.

Uudet alueet suunnitellaan esteettömyydeltään joko perustason alueiksi tai erikoistason alueiksi. Perustason ratkaisut täyttävät esteettömän ympäristön yleiset vaatimukset. Erikoistason ympäristöissä kaikkien käyttäjien liikkuminen ja toimiminen pyritään tekemään erityisen miellyttäväksi ja sujuvaksi. Erikoistason alueilla voi olla lisäksi erilaisia erikoisratkaisuja, jotka auttavat tiettyjä käyttäjiä. Tällaisia ovat esimerkiksi näkövammaisia auttavat kohokartat ja opasteet pistekirjoituksella.

Palvelujen sijoittelussa tulee erityisesti huomioida esteettömyys pituuskaltevuuksien suhteen. Erikoistason alueet määritellään yhteistyössä kaavoituksen, liikenne- ja toteutussuunnittelun sekä tarvittaessa esteettömyysasiamiehen kanssa. Muilla alueilla tavoitteeksi asetetaan esteettömyyden perustaso ja toteutus noudattaa ko. tasolle annettuja ohjeita.

Esteettömyyskriteerit (voimassa olevat esteettömyys- ja rakentamistapaohjeet) ovat käytössä yleis- ja asemakaavoituksessa sekä niihin liittyvissä ohjeissa. Yleis- ja

asemakaavoituksen yhteydessä tehtävää esteettömyyssuunnittelua korostetaan ja kaavaselostukseen on lisätty oma kohta esteettömyydelle.

Asemakaavan valmistelun yhteydessä tarkistetaan, että osayleiskaavassa määritellyt periaatteet ja ratkaisut ovat toteutettavissa. Erityisen tärkeää on esteettömyyden erikoistason alueiden ja reittien toteutettavuuden varmistaminen. Tämä edellyttää kaavoituksen, liikennesuunnittelun ja toteutussuunnittelun yhteistyötä. Esteettömyyden erikoistason alueiden suunnitelmat laaditaan yhteistyössä esteettömyysasiamiehen kanssa. Tietyillä alueilla maaston jyrkkyys estää esteettömyyden toteuttamisen parhaalla mahdollisella tavalla.

Laaja-alaisissa vanhojen alueiden kaavamuutoksissa tai täydennysrakentamista koskevissa kaavoissa varmistetaan, että ylempien suunnittelutasojen ko. alueille asetetut esteettömyyden tavoitetasot otetaan huomioon ja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.

Toimintojen sijoitus ja palvelujen saavutettavuus

Käytössä olevat linjaukset

Julkisille ja yksityisille palvelutoiminnoille (esimerkiksi yksityiset lääkäriasemat) varataan riittävät tilavaraukset ja toiminnot sijoitetaan esteettömyysnäkökohdat huomioon ottaen.

Julkisen ja yksityisen palvelun rakennukset sijoitetaan hyvien esteettömien julkisten liikenteen yhteyksien läheisyyteen.

Esteettömät ja turvalliset yhteydet varmistetaan kadulta tontille ja rakennuksen sisäänkäynteihin. Jokapäiväisessä käytössä olevat sisäänkäynnit on muutettava esteettömäksi mahdollisuuksien mukaan, liikkumis- ja toimimisesteisille henkilöille rakennusten kiertäminen esteettömälle sisäänkäynnille on toisinaan todella hankalaa (mm. keliolosuhteet, kiertämisen muut hankaluudet ja yksityisen pysäköintialueen esteettömien autopaikkojen puute).

Uudet linjaukset

Asemakaavassa varmistetaan esteettömien autopaikkojen ja saattoliikenteen pysähtymispaikkojen riittävä mitoitus, määrä ja hyvä sijainti (etäisyys pääsisäänkäynnistä). Riittävät tilavaraukset ja esteettömät kulkuyhteydet ovat tärkeitä. Esteettömistä autopaikoista katualueella laaditaan kaupunkitasoinen suunnitelma. Esteettömien autopaikkojen sijaintitiedot katualueella julkaistaan palvelukartalla.

Julkisen liikenteen verkoston toimivuus

Käytössä olevat linjaukset

Julkisen liikenteen linjasto ja pysäkit sijoitetaan niin, että kävely-yhteydet julkisen liikenteen pysäkeiltä palvelupisteisiin ja palvelupisteiden välillä ovat esteettömiä.

Esteetön vaihtomahdollisuus varmistetaan liikennevälineestä toiseen.

Pysäkki- ja terminaalialueet mitoitetaan niin, että myös saattoliikenteen, liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön, lastenvaunujen kanssa liikkuvan sekä koneellisen puhtaanapidon vaatimukset huomioidaan.

Katujen, puisto- ja luontoreittien esteettömyys

Käytössä olevat linjaukset

Uusilla kaava-alueilla kadut sekä puisto- ja luontoreitit pyritään sijoittamaan maastoon niin, että niiden kaltevuus ei ylitä sallittua pituuskaltevuutta: erikoistaso 5 %, perustaso 8 %.

Kehittämistä edellyttävä linjaus

Lumen kasaamiselle pyritään varaamaan riittävästi tilaa. Esteettömyyden tilavaraukset varmistetaan myös talviolosuhteissa (riittävän leveät kulkureitit). Esimerkiksi havainnekuviin merkitään lumen väliaikaiseen läjitykseen soveltuvia alueita ja reittien mitoitus.

Liikennesuunnittelu

Käytössä olevat linjaukset

Liikennesuunnitelmat laaditaan käyttämällä katualueita koskevia tyyppiinrakennuksia.

Liikennesuunnitelmissa tarkistetaan ja kirjataan alueen esteettömyyden taso:erikois- vai perustaso.

Jalankulku ja pyöräily pyritään aina erottamaan, jos se on mahdollista: erotteluun varataan riittävästi tilaa jo kaavavaiheessa.

Liikenteen valo-opastus suunnitellaan esteettömyysnäkökohdat huomioon ottaen.

Liikenne- ja katusuunnittelupalvelussa on laadittu ohjeet sähköpotkulautoja vuokraaville yrityksille.

Uudet linjaukset

Liikenneturvallisuuden kehittämisohjelma on päivitetty vuonna 2021. Esitettyihin toimenpiteisiin sisältyy muun muassa liikenneturvallisuuteen liittyvien suunnitteluperiaatteiden laatimista ja päivittämistä sekä suojateiden turvallisuuden parantamista. Toimenpiteiden yhteydessä huomioidaan esteettömyys. Kehittämisohjelmassa esitetään myös yhteistyöryhmän perustamista, jossa vaihdetaan tietoja eri toimijoiden välillä.

Erikoistason kohteiden lähimmillä suojateilla pyritään mitoittamaan ylitykseen käytettävissä oleva aika siten, että jalankulkija ehtii mitoitusnopeudella 0,8 m/s koko kadun yli tai ellei tämä ole mahdollista, vähintään seuraavalle riittävän leveälle keskisaarekkeelle.

Julkisen liikenteen kalusto, informaatiojärjestelmä ja terminaalit

Käytössä olevat linjaukset

Julkisen liikenteen (HSL ja Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy) kalusto on esteetöntä ja helposti käytettävää.

Julkisen liikenteen informaatiojärjestelmä on monipuolinen ja poikkeusjärjestelyistä tiedottamisessa / viestinnässä huomioidaan monikanavaisuus sekä esteettömyys ja saavutettavuus. Esimerkiksi pysäkki- ja ajoneuvonäytöissä, sovelluksessa, sähköposteissa ja HSL.fissä näkyy samasisältöiset viestit. Helsingin kaupunki pyrkii siihen, että kaupungin hallinnassa oleva infra tukee julkisen liikenteen infojärjestelmiä, esimerkiksi pysäkinäyttöjä varten saadaan tarvittaessa sähköt.

3.2.2. Julkiset rakennukset (kaupungin omistamat sekä yksityiset julkisessa käytössä olevat tilat, ei koske asuinrakennuksia)

Esteettömyyden tavoitetasot

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita. Tarkempi määrittely tavoitetasoista on esitetty sivulla 6.

Kaupungin omistamat sekä kaupungin itselleen ulkopuoliselta taholta vuokraamat tilat

Uusi linjaus

Kaupungin omistamilta sekä kaupungin itselleen ulkopuoliselta taholta vuokraamilta tiloilta edellytetään samatasoista esteettömyyttä. Vuokrattavien tilojen esteettömyys varmistetaan ennen vuokrasopimuksen allekirjoittamista. Tilan soveltuminen käyttötarkoitukseensa varmistetaan.

Hankesuunnitelma

Käytössä olevat linjaukset

Kaikkiin kaupungin omassa käytössä oleviin hallintorakennuksiin pyritään jatkossa järjestämään esteetön sisäänkäynti.

Kaikissa kaupungin hallintorakennuksissa, joissa on asiakaspalvelupiste, on esteettömät asiakaspalvelutilat sekä esteetön wc yleisölle avoimissa tiloissa.

Uudet linjaukset

Sekä kaupungin omistamilta että yksityisiltä julkisessa käytössä olevilta rakennusten ulko- ja sisätiloilta pyritään edellyttämään samaa esteettömyyden tavoitetasoa.

Äänimajakat asennetaan erikoistason kohteiden sisäänkäynneille.

Kaupungilla on suunnitteluohjeet esteettömyyden toteutumiselle. Rakennushankkeeseen ryhtyvä suosittelee hankkeen suunnittelijoita noudattamaan edellä mainittuja ohjeita.

Kaupunkiympäristötoimialan tilapalvelujen projektinjohtaja yhteistyössä käyttäjätoimialan tilapalvelujen edustajan kanssa ohjaa rakennuksen suunnittelua. Esteettömyysasiamies katselmoi suunnitelmat (ainakin erikoistason kohteissa ennen hankesuunnitelman viemistä päätöksentekoon).

Merkittävien erikoistason rakennuskohteiden hankesuunnitteluvaiheessa vammais- ja vanhusneuvoston nimetyt edustajat osallistuvat suunnitelmien läpikäyntiin.

Esteettömyyselvitys erikoistason kohteissa

Uudet linjaukset

Erikoistason kohteissa pääsuunnittelija laatii esteettömyyselvityksen, jonka esteettömyysasiamies kommentoi. Hygieniatiloista laaditaan asennussuunnitelma, jossa esitetään kalusteiden ja varusteiden paikka, mitoitus ja asennuskorkeudet. Hankkeeseen ryhtyvä tarkistuttaa suunnitelmat. Erikoistason kohteille laaditaan opastesuunnitelma, jonka tarkistaa esteettömyysasiamies sekä rakennusvalvonnan edustaja. Hankkeeseen ryhtyvä huolehtii siitä, että opastesuunnitelman suunnitteluun ja toteutukseen varataan riittävä rahoitus.

Suurimmissa kaupungin omissa erikoistason hankkeissa voidaan perustaa hanketta seuraava esteettömyysryhmä, järjestää esteettömyyden tarkasteluja rakentamisen aikana sekä esteettömyystarkastelu ennen käyttöönottoa. Tarve edellä mainituille asioille määritellään rakennusluvan liitteenä olevassa esteettömyyselvityksessä.

Esteettömyyden toteutumisen varmistaminen muissa kuin asuntokohteissa

Käytössä olevat linjaukset

Valmistumisvaiheessa olevan rakennuskohteen esteettömyyden toteutuminen on tarkasteltava erikseen. Hankkeeseen ryhtyneen velvollisuuksiin kuuluu huolehtia siitä, että toimivuus käytännössä tarkistetaan asianmukaisesti.

Uudet linjaukset

Erikoistason hankkeissa tulee järjestää erillinen asiantuntijoiden kanssa pidettävä esteettömyystarkastelu pääsuunnittelijan ja hankkeeseen ryhtyvän toimesta. Tarkastelussa tarkistetaan, että toteutuksessa on huomioitu esteettömyyselvityksessä luetellut asiat ja hygieniatilat on toteutettu

asennussuunnitelman mukaisesti. Selvityksen esteettömyyden toteutumisesta tulee olla valmiina ennen rakennusvalvonnan loppukatselmusta, jossa kohde tai sen osa hyväksytään käyttöön otettavaksi. Selvityksen esteettömyyden toteutumisesta tarkistaa pääsuunnittelija.

Väistötilojen esteettömyys

Uudet linjaukset

Väistötilalla tarkoitetaan tilaa, johon toiminnot sijoitetaan remontin tms. ajaksi. Väistötilan asiakkailta ja henkilökunnalta tulee olla mahdollisuus esteettömään liikkumiseen ja toimimiseen. Myös esteetön tapaamismahdollisuus tulee olla järjestettävissä (esteetön kokoustila tai tapaamispaikka). Toistuvista väistötiloina toimivista tiloista (kuten perusopetustilat) osa, vähintään puolet, tulee olla esteettömiä. Erikoisluokkien, ruokailu- ja liikuntatilojen tulee olla esteettömiä. Mikäli toimintayksikössä on useita saman tyyppisiä erikoisluokkia, riittää, että kustakin tilatyypistä yksi on esteetön. Em. esteettömistä tiloista on oltava sujuva pääsy esteettömään wc-tilaan. Eriyiskoulujen ja -päiväkotien (esimerkiksi TOI- ja MOVA-ryhmät) kaikkien toimintatilojen tulee olla esteettömät.

Rakennusten ylläpito

Uudet linjaukset

Lopputarkastuksen ja käyttöönoton jälkeen kiinteistöjen teknisten laitteiden toimivuuden varmistaminen (sähköinen ovenavaus, induktiosilmukat) on joko kiinteistön omistajan tai vuokralaisen vastuulla kohteen vastuunjakotaulukon mukaisesti. Esteettömyyskorjauksia on tehtävä muulloinkin kuin peruskorjausten yhteydessä.

Tontin vuokraus- ja luovutusehdot

Uudet linjaukset

Esteettömyystavoite sisällytetään rakennusten tontin vuokraus- ja luovutusehtoihin.

3.2.3. Yleiset alueet

Esteettömyyden tavoitetasot

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita. Tarkempi määrittely tavoitetasoista on esitetty sivulla 6.

Verkostotarkastelu ja yleisten alueiden suunnitelmat

Uusi linjaus

Verkostotarkastelussa ja yleisten alueiden suunnitelmissa tarkistetaan ja päivitetään erikois- ja perustason reittien (puisto-, ulkoilu- ja luontoreitit) ja alueiden tavoitetasot sekä kirjataan alueen esteetön erikoistason leikkipuisto, jos sellainen on määritelty kyseiselle alueelle. Esteettömiä levähdyspaikkoja lisätään (erikoistaso 50 m välein, perustaso 250 m välein).

Alueelliset ulkoliikuntapaikat

Uusi linjaus

Ulkoliikunta-paikoissa tulee olla myös erikoistason liikunta-alueita. Erikoistason ulkoliikuntapaikkojen sijainnit määritellään kaupunkitasoisesti. Alueellisten liikuntapaikkojen suunnittelussa, laitteiden valinnassa ja rakentamisessa huomioidaan esteettömyyskriteerit.

Luontokohteiden esteettömyys

Uusi linjaus

Esteettömien luontokohteiden sijainnista laaditaan verkostotarkastelu ja pitkäntähtäimen suunnitelma.

Kaupunkitilaohje

Uusi linjaus

Kaupunkitilaohjeeseen kehitetään ulkoympäristöön sopiva opastemallisto, jossa käytetään Helsinki kaikille – projektissa kehitettyjä esteettömyyssymboleja.

Luontokohteiden rakenteiden malliratkaisut

Uusi linjaus

Luontokohteiden esteettömistä rakenteista laaditaan malliratkaisut.

Kadut ja puistoreitit

Käytössä oleva linjaus

Kulkureittien (kävely ja pyöräily) katkeamattomuus varmistetaan yhteistyöllä eri toimialojen välillä.

Uusi linjaus

Esteettömiksi määritellyt erikois- ja perustason reitit muutetaan esteettömiksi. Katujen ja puistoreittien muuttamisesta esteettömiksi laaditaan pitkántähtäimen suunnitelma.

Talvikunnossapito

Käytössä oleva linjaus

Katujen talvikunnossapidon tilausasiakirjoissa määritellään eri reittien esteettömyyskriteerit talvikunnossapidon osalta. Tilaaja ohjeistaa tuottajat esteettömiksi määritellyistä reiteistä ja alueista.

Leikkipuistot

Uudet linjaukset

Erikoistason leikkipuistoiksi määritellyt leikkipuistot kunnostetaan laadittavan kunnostusohjelman mukaisesti erikoistason esteettömyyskriteereitä noudattaviksi yhteistyöllä eri toimialojen kesken. Esteettömyyskriteerit liitetään laadittavaan leikkipalvelulinjaukseen. Kaikki uudet leikkipuistorakennukset ovat esteettömiä.

Hankeohjelmissa kirjataan esteettömyyden tavoitetaso ja esteettömyyden tavoitteet.

Puistot

Käytössä olevat linjaukset

Puistosuunnitelmiin kirjataan esteettömyyden tavoitetaso: erikois- vai perustaso.

Peruskorjaushankkeissa huomioidaan esteettömyys.

Yleisten alueiden lupaehdot

Käytössä olevat linjaukset

Mainostelineiden sijoittamisen, määrän ja ominaisuuksien kriteerit tarkistetaan sisältäen myös A-standeja koskevan linjauksen.

Uudet linjaukset

Nykyiset ohjeistukset tarkistetaan esteettömyyden osalta ja tulevissa päivityksissä huomioidaan mahdolliset muutostarpeet (tapahtumat, terassit, työmaat, tilapäiset rakenteet).

Valaistus

Käytössä oleva linjaus

Eri alueiden valaistustason ja -tavan määrittelyssä huomioidaan esteettömyys ja laaditaan kriteerit erikois- ja perustason esteettömille reiteille ja alueille.

3.2.4. Asuminen

Asuntokannan esteettömyyskartoitukset ja esteettömyyspuutteiden korjaus

Uusi linjaus

Helsingin kaupungin asuntoyhtiöiden yhteisten tilojen, sisäänkäyntien (kuten oven avaus, ulkoporras/luiska) ja piha-alueiden esteettömyyden taso selvitetään ja systematisoidaan esteettömyyspuutteiden korjaukset muutenkin kuin peruskorjausten yhteydessä.

Asuntosuunnittelu

Uudet linjaukset

Väestön ikääntyessä apuvälineitä asumisessaan ja liikkumisessaan käyttävien kaupunkilaisten määrä tulee nykyisestään kasvamaan. Asuntosuunnittelun tulee varmistaa myös erilaisten liikkumisen apuvälineiden turvallinen säilyttäminen esimerkiksi apuväline / lastenvaunuvarastossa tai ulkuvälinevarastossa.

Asuntojen lähelle varataan esteettömiä autopaikkoja siten, että niiden sijainti on käytön kannalta toimiva. Usein asuntojen lähelle on mahdollista sijoittaa vain esteettömät autopaikat ja mahdollisesti vieraspaikat. Pysäköintipaikkojen vähäisyys ei saa vaikeuttaa liikkumis- ja toimimisesteisten ihmisten mahdollisuutta liikkua omalla autolla.

Kaupungin tulee ilmoittaa omistamiensa asuinkiinteistöjen esteettömien autopaikkojen sijaintitiedot palvelukartalla.

Tontinluovutus- ja maanvuokrausehdot

Uusi linjaus

Kaupungin tulee tontinluovutus- ja maanvuokrausehdoissa varmistaa, että kiinteistö- ja myös pysäköintiyhtiöt toteuttavat osaltaan esteettömän pääsyn talojen piha-alueille kuljetuspalvelujen ja saattoliikenteen autoille.

Kaupungin asuntoneuvonta

Uusi linjaus

Kaupungin asuntoneuvontaa tulee kehittää ja laajentaa niin, että kaupunkilaiset saavat neuvontaa myös asumisen esteellisyysongelmiin. Asumisen esteettömyysneuvontaa tulisi antaa kaupungin alueella asuville kaupunkilaisille. Ohjeita ja neuvontaa asukkaat tarvitsevat asunnon muutostöiden lisäksi silloin, kun yksityisen taloyhtiön sisäänkäynnin esteettömyyden toteuttaminen edellyttää taloyhtiön yhteydenottoa kaupungin maankäytön ja katutilan suunnitteluun.

Hissin korjaaminen, modernisointi tai uusiminen

Käytössä oleva linjaus

Hissin korjaamisen, modernisoinnin tai uusimisen yhteydessä tulee pyrkiä ratkaisuihin, joissa hissikorin mitoitus pysyy ennallaan tai väljenee.

Asuntojen muutostyöt

Uusi linjaus

Asuntojen muutostöiden osalta noudatetaan Helsingin kaupungin ohjeistusta. Vammaispalvelulain perusteella tehtävien yksilöllisen asunnon muutostöiden toteuttamisen monipolvista prosessia tulee koordinoita, kehittää ja nopeuttaa toimialojen yhteistyönä.

Ikääntyneiden asuminen

Uusi linjaus

Kaupunki kehittää ikääntyneiden asumista. Ikääntyneiden asumisella tarkoitetaan tehostetun palveluasumisen ja tavanomaisen asumisen väliin asettuvia asumisratkaisuja.

Yhteistyö elinkeinoelämän kanssa

Uusi linjaus

Asuinympäristön esteettömyyden osalta yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa lisätään (reitti kulkee esimerkiksi kauppakeskuksen tai muun palvelun kautta).

3.2.5. Esteettömyyden huomiointi digitaalisissa palveluissa

Esteettömyysdirektiivi, uudet linjaukset

EU:n esteettömyysdirektiivi edellyttää, että viranomaiset ja yksityinen sektori tekevät tietyt tuotteet ja palvelut esteettömiksi. Direktiivi on laitettava kansallisesti toimeen jokaisessa EU-maassa 28.6.2022 mennessä.

Esteettömyysdirektiivin tavoite

- Lisätä esteettömien tuotteiden ja palveluiden saatavuutta ja liikkuvuutta yhdenmukaistamalla niitä koskevia vaatimuksia jäsenvaltioissa.
- Tehdä tuotteista ja palveluista esteettömämpiä ja näin yhteiskunnasta osallistavampi ja helpottaa vammaisten henkilöiden itsenäistä elämää.

Direktiivi koskee esimerkiksi seuraavia tuotteita:

- Tietokoneet ja niiden käyttöjärjestelmät
- Itsepalvelupäätteet, kuten maksupäätteet, pankki- ja lippuautomaatit
- Älypuhelimet
- Audiovisuaalisen median palveluihin pääsyyn käytettävät laitteet, kuten digiboksi, digi-tv
- Sähköisten kirjojen lukemiseen tarkoitettut laitteet

Direktiivi koskee esimerkiksi seuraavia palveluita:

- Tietoliikenne- ja viestintäpalvelut
- Liikenteeseen liittyvät palvelut, kuten verkkosivustot ja mobiilisovellukset, sähköiset matkaliput ja niiden ostaminen, reaaliaikaiset matkustustiedot
- Kuluttajapankkipalvelut
- Sähköiset kirjat ja niiden käyttämiseen tarkoitettut ohjelmistot
- Verkkokauppa

Myös seuraavissa asioissa on otettava huomioon esteettömyysdirektiivi:

- Häätäänumeron (112) soittaminen
- Rakennettu ympäristö
- Julkiset hankinnat

Direktiivi koskee myös palvelun ympäristöä. Tuotteiden ja palveluiden toimittajat voivat siis päättää sopivat ratkaisut ja halutessaan kehittää uusia esteettömyysratkaisuja.

Direktiivissä on huomioitu myös saavutettavia palveluita ympäröivän rakennetun ympäristön esteettömyys. Näin halutaan varmistaa, että mahdolliset rakennetussa ympäristössä olevat esteet eivät aseta uusia rajoitteita palvelun käytölle.

Kyselyt

Uusi linjaus

Karttapohjaisten kyselyjen lisäksi tarjotaan vaihtoehtoisia osallistumistapoja, joista tiedotetaan selkeästi kyselyjen saatekirjeessä.

Viittomakieli ja selkeä kieli

Uusi linjaus

Kaupungin viestintää toteutetaan saavutettavasti myös viittomakielellä ja selkeällä kielellä. Helsingin kaupungin viestinnän linjauksissa ja ohjeissa löytyy lisää tietoa asiasta.

Tilaisuuksien järjestäminen ja tilojen varaaminen

Uudet linjaukset

Kaupungin järjestämät tilaisuudet ovat aina mahdollisuuksien mukaan esteettömiä ja saavutettavia ja ne järjestetään mahdollisimman esteettömissä tiloissa.

Esteettömyys lisätään vahvaksi tahtotilaksi / suositukseksi myös yksityisten järjestäjien / tilojen vuokralaisten vuokra- ja/tai muussa sopimusvaiheessa kaupungin kanssa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tapahtuman järjestäjä varmistaa tilaisuuden esteettömyyden olemassa olevien puitteiden rajoissa. Helsingin tapahtumajärjestäjille kokoamissa tapahtumajärjestämisen ohjeissa annetaan vinkkejä esteettömään tapahtumaan.

Tilojen varausjärjestelmien (Varaamo ja kaupungin sisäinen kokoustilojen varausjärjestelmä) saavutettavuus varmistetaan ja varausjärjestelmiin lisätään kysymykset kokoustilojen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.

Palvelukartan kehittäminen

Uudet linjaukset

Palvelukartan esteettömyyssovelluksen kysymyspatteristoa täydennetään (teatterit, laivaterminaalit, linja-auto- ja metroasemat, konserttitalit, leikkipuistot ja -paikat, yleisillä alueilla sijaitsevat hissit, äänestyspaikat).

Keskusvaalilautakunta valitsee äänestyspaikoiksi esteettömät tilat. Informaation liitetään tieto äänestyspaikan esteettömyydestä (linkki palvelukartan esteettömyystietoihin).

3.2.6. Digitaalisten palveluiden saavutettavuus

Määritelmät

Digitaalinen palvelu:

- Arkielämän palvelut, joissa hyödynnetään tietotekniikkaa. Esimerkiksi yhteiskunnan toimintoja aina pankkiasioista joukkoliikenteeseen, tiedon löytämiseen ja viestien lähettämiseen sekä esimerkiksi terveydenhuollon tiedonkulkuun.

Digitaalinen saavutettavuus:

- Saavutettavuus liittyy digitaalisiin palveluihin, verkkosivuihin, sovelluksiin ja julkaisuihin. Esteettömyys taas koskee fyysistä maailmaa, kuten liikkumis- ja toimimisesteiden poistamista.
- Digitaalisella saavutettavuudella tarkoitetaan informaation esittämistä siten, että se on aina kaikkien saatavilla. Sisällön tulee olla kaikkien käyttäjien luettavissa (nähtävissä tai kuultavissa) julkaisutavasta tai sisällön esitystavasta huolimatta.

Laki digitaalisten palvelujen tarjoamisesta tarkoituksena on edistää digitaalisten palvelujen saatavuutta, laatua, tietoturvallisuutta sekä sisällön saavutettavuutta ja siten parantaa jokaisen mahdollisuuksia käyttää yhdenvertaisesti digitaalisia palveluja. Lain 3. luku, Digitaalisten palvelujen saavutettavuus määrittelee saavutettavuusvaatimukset ja niiden täyttämisen.

Helsingin kaupungin Digitaalinen johtoryhmä linjasi 24.10.2019 pöytäkirjassaan, että digitaalisten palveluiden saavutettavuudessa Helsingin tavoitteena on vähintään WCAG (Web Content Accessibility Guidelines) ohjeiston mukainen AA- tai sitä parempi taso.

Teknisen saavutettavuuden ohjeet (WCAG)

Verkkosisällön saavutettavuusohjeet 2.1 (Web Content Accessibility Guidelines) on World Wide Web Consortiumin (W3C) laatima ohjeistus. W3C on kansainvälinen yhteisö, joka antaa suosituksia verkkosivujen sisällön esittämisestä.

WCAG 2.1 on laajassa käytössä ja sitä käytetään usein myös saavutettavuutta koskevan lainsäädännön pohjana. Kaikkien julkisen sektorin verkkosivujen tulee täyttää saavutettavuusdirektiivissä määritellyt kriteerit.

Saavutettavuusvaatimuksia sovelletaan seuraavasti:

- 23.9.2018 ja sen jälkeen julkaistujen verkkosivustojen pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2019.
- Ennen 23.9.2018 julkaistujen verkkosivustojen pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.9.2020.
- Mobiilisovellusten pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaisia 23.6.2021.
- Viranomaisten ja julkisoikeudellisten laitosten intranet-sivustojen – mukaan lukien työpaikolla käytettävien – pitää olla saavutettavuusvaatimusten mukaiset, jos ne julkaistaan 23.9.2019 tai sen jälkeen. Ennen 23.9.2019 julkaistuihin intranetteihin saavutettavuusvaatimuksia sovelletaan vain, jos koko intranet uudistetaan esimerkiksi uuden julkaisujärjestelmän hankinnan vuoksi. Tällöin jo hankintavaiheessa kannattaa kiinnittää huomiota siihen, että julkaisujärjestelmä tukee saavutettavuusvaatimusten toteuttamista.

Saavutettavuusdirektiivin huomioiminen hankinnoissa

Saavutettavien palveluiden, julkaisujen ja verkkosisältöjen suunnittelun, tuottamisen ja ylläpidon varmistamiseksi hankinta-asiakirjoissa tulee määritellä tavoitteet ja vaatimukset saavutettavuudelle. Saavutettavuuteen liittyviä vaatimuksia voidaan asettaa hankittavalle palvelulle ja/tai sen tarjoajalle/tuottajalle.

Saavutettavuus voidaan määritellä omana kohtanaan tai sisällyttää osaksi esimerkiksi käytettävyyteen, helppokäyttöisyyteen ja toimintavarmuuteen liittyviä vaatimuksia.

Saavutettavuuteen liittyviä vaatimuksia voidaan asettaa tarjoajalle/palveluntuottajalle (referenssit, kyvykkyys), palvelun tuottamisesta vastaaville henkilöille (kokemus, osaaminen) ja/tai hankittavalle palvelulle.

Digitaaliset palvelut

Hankittavan digitaalisen palvelun tulee olla saavutettava.

Digitaalisten palveluiden saavutettavuudessa Helsingin tavoitteena on vähintään WCAG 2.1. ohjeiston AA- tai sitä parempi taso, mikäli se on kohtuudella mahdollista.

Hankinta-asiakirjoissa tulee määritellä tarkemmin aina hankintakohtaisesti saavutettavuuteen liittyvät vaatimukset, joilla varmistetaan hankittavan palvelun saavutettavuus (havaittavuus, hallittavuus, ymmärrettävyys ja toimintavarmuus).

Julkaisut, verkkosisällöt

Verkkosisältöjen ja julkaisujen suunnittelussa, tuottamisessa ja ylläpitämisessä ja näitä hankittaessa tulee tarjoaja/palvelun tuottaja velvoittaa noudattamaan kaupungin saavutettavuusoppaassa määriteltyjä vaatimuksia.

Saavutettavuuden tarkistaminen

Tarjoaja / palveluntuottaja tulee velvoittaa osoittamaan hankitun digitaalisen palvelun saavutettavuus.

Tilaajan tulee harkita esimerkiksi, onko ko. hankinnassa tarpeen määritellä, että automaattiset saavutettavuuden tarkistustyökalut eivät ole riittäviä saavutettavuuden varmistamiseen, vaan että automaattisia työkaluja voidaan käyttää vain manuaalisen testauksen tukena.

Käytössä olevat linjaukset

Saavutettavuudesta on päätetty, että kaupunkitasoista saavutettavuustyötä koordinoi kaupunginkanslia ja toimintaa kehitetään yhteistyössä toimialojen ja liikelaitosten kanssa.

Kaupunginkanslian erityisvastuut ovat saavutettavuusverkoston puheenjohtajuus, kaupungin saavutettavuustyön seuranta, saavutettavuuteen liittyvän ohjeistuksen päivitys sekä sopimusten hallinta.

Helsingin kaupungin digitaalisten palvelujen saavutettavuustyötä koordinoi saavutettavuusverkosto, jonka tehtävänä on yhteydenpito ja tiedonjako. Saavutettavuustyön raportointi toteutetaan toimiala- ja liikelaitoskohtaisesti verkostossa.

Kaupungin käyttämiltä konsulteilta edellytetään saavutettavuusosaamista suunnittelutehtävän kelpoisuusvaatimusten mukaisesti.

Varmistetaan, että Helsingin kaupungin tilaajilla ja tuottajilla on riittävä tietotaito saavutettavuudesta: eri toimialojen ja liikelaitosten henkilökunnalle järjestetään koulutusta saavutettavuusasioissa. Koulutuksen tarve ja määrittely lähtevät toimialojen ja liikelaitosten henkilöstön tarpeesta. Saavutettavuuskoulutus voidaan järjestää yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa. Koulutuksissa hyödynnetään käyttäjätason asiantuntemusta.

4. Esteettömyyslinjausten toteutumisen arviointi ja seuranta

Esteettömyystyön etenemisen seuraamiseksi on kehitetty paikkatietopohjainen viestintäväline eli pääkaupunkiseudun palvelukartta saa esteettömyystiedon toimipisterekerikokokonaisuuden esteettömyyssovelluksesta.

Toimipisterekerikokokonaisuudesta saa raportteja toimipisteiden antaman esteettömyystiedon pohjalta. Raportteja (Bo-raportteja) voi kehittää ja niitä voi hyödyntää niin esteettömyystiedon seurannassa kuin suunnittelussa.

Esteettömyystyöryhmän keskeisimpinä työkaluina esteettömyyden toteutumisen seurannassa toimivat nämä Helsingin kaupungin esteettömyyslinjaukset ja esteettömyysmittaristo sekä kehitettävät raportit, jotka pohjautuvat esteettömyyssovelluksen tietokantakokonaisuuden sisältämään tietoon.

Jatkossa esteettömyyslinjausten toteutumisen raportointi tehdään kahden vuoden välein toimialojen johtoryhmille. Kaupunginhallitukselle raportoinnissa noudatetaan kansliapäällikön nimeämien työryhmien raportointikäytäntöä ja kaupunginhallitukselle raportointi tapahtuu esteettömyyslinjausten päivityksen yhteydessä. Lisäksi toimialojen johdon harkinnan mukaan voidaan esitellä tilannekatsaus ko. toimialan esteettömyyden edistämisestä myös toimialojen lautakunnissa.

Kaupunkitasoinen saavutettavuusverkosto seuraa saavutettavuuden toteutumista ja raportoi kaupungin Digi-johtoryhmään. Saavutettavuusauditointi keskitetään kaupunginkanslian digiyksikköön, joka kilpailuttaa palveluntuottajat ja seuraa, että auditointien pohjalta tehdään myös korjaukset verkkosivuille.

Liite: Vastuujakotaulukko

3. Esteettömyyslinjaukset vuosina 2022–2025

3.1. Yleiset toimintaperiaatteet

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupungin käyttämiltä konsulteilta edellytetään esteettömyysosaamista suunnittelutehtävän kelpoisuusvaatimusten mukaisesti. Pääsuunnittelijan tulee lähtökohtaisesti osata suunnitella lakien ja asetusten mukaan ja rakennusvalvonta tarkastaa suunnittelijoiden kelpoisuuden.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunginkanslian, kaikkien toimialojen, Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n ja HSL:n hankintayksiköt. HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.	Lopputulostäyttää esteettömyyden kriteerit, asiakaspalaute.
Varmistetaan, että Helsingin kaupungin tilaajilla ja tuottajilla on riittävä tietotaito esteettömyydestä ja saavutettavuudesta: eri toimialojen henkilökunnille järjestetään jatkuvaa koulutusta esteettömyys- ja saavutettavuusasioissa. Koulutuksen tarve ja määrittely tulee lähteä toimialoista. Esteettömyyskoulutus tulee järjestää yhteistyössä	Voimassa oleva linjaus	Esteettömyys - asiamies yhdessä kaikkien toimialojen sekä Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy:n ja HSL:n	Järjestettyjen koulutusten ja osallistujien määrä.

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>vammaisjärjestöjen kanssa. Suunnittelijoiden esteettömyysosaamisen todentaminen edellyttää myös esteettömyyskoulutuksen kehittämistä. Koulutuksissa hyödynnetään käyttäjätason asiantuntemusta.</p>		<p>esteettömyys yhdyshenkilöiden kanssa. HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.</p>	
<p>Valtakunnallinen verkostoituminen: kunnallisten esteettömyysasiantuntijoiden välistä yhteistyötä jatketaan.</p> <p>Yhteistyö valtionhallinnon kanssa: osallistutaan eri ministeriöiden esteettömyyttä koskeviin kehittämishankkeisiin.</p> <p>Kansainvälisyys: yhteistyötä muiden maiden esteettömyysasiantuntijoiden kanssa jatketaan. Helsinki on kuulunut vuodesta 2011 Eurocities Barrier Free Cities – verkostoon.</p>	<p>Voimassa oleva linjaus</p> <p>Voimassa oleva linjaus</p> <p>Voimassa oleva linjaus</p>	<p>Esteettömyys - asiamies</p> <p>Esteettömyys - asiamies</p> <p>Esteettömyys - asiamies</p>	<p>Osallistuminen verkoston tilaisuuksiin.</p> <p>Raportoidaan yhteistyöstä.</p> <p>Osallistuminen verkoston tilaisuuksiin.</p>
<p>Yksityiset tahot - mm. kiinteistöjen omistajat, yritykset ja elinkeinonharjoittajat – otetaan huomioon yhteistyökumppaneina mahdollisimman aikaisessa vaiheessa esteettömyystoimenpiteitä suunniteltaessa.</p>	<p>Voimassa oleva linjaus</p>	<p>Kaikki toimialat, Pääkaupunki seudun Kaupunkiliikenne Oy ja HSL</p> <p>HSL suositus, koska toimii usean</p>	<p>Saatu palaute.</p>

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
		kaupungin alueella.	

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>Esteettömyys huomioidaan toimialojen palvelu- ja toimintasuunnitelmissa. Esteettömyystyöryhmä luo mallin, jolla varmistetaan, että toimialoille nimetään esteettömyysasiantuntemuksesta vastaavia henkilöitä. Toimialojen esteettömyysyhteyshenkilöt seuraavat sekä edistävät ja kehittävät toimialansa esteettömyyttä, vastaavat kuntalaisilta saatuun esteettömyyteen liittyvään palautteeseen, antavat neuvontaa ja tiedottavat/viestivät toimialansa esteettömyydestä kaupunkilaisille.</p>	Alkaen 2022	<p>Esteettömyys työryhmä, kaikki toimialat, Pääkaupunki seudun Kaupunkiliikenne Oy ja HSL.</p> <p>HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.</p>	Esteettömyystyöryhmän raportointi toimialojen johdolle.
<p>Asuntotuotanto edellyttää erityisasumisen hankkeissa referenssiä vastaavanlaisesta hankkeesta.</p>	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala asuntotuotanto	Esteettömyystyöryhmän raportti.
<p>Sisätilojen opastesuunnittelijat ja -valmistajat kilpailutetaan ja opastesuunnitelmien tilaamiselle laaditaan puitesopimukset, joissa esteettömyyden laatuvaatimukset on määritelty.</p>	Alkaen 2022	Kaupunginkanslian ja kaupunkiympäristön toimialan hankintayksiköt yhteistyössä.	Kilpailutus ja puitesopimukset valmiit.

3.2.1. Kaavoitus, liikennesuunnittelu sekä julkinen liikenne

Esteettömyyden tavoitetasot

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita.

Tarkempi määrittely tavoitetasoista on esitetty [sivulla 6](#).

Uusien kaava-alueiden ja muuttuvan maankäytön alueiden esteettömyys

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Yleiskaava on strateginen suunnitelma, jonka yhteydessä on arvioitu ihmisiin kohdistuvia sosiaalisia ja viihtyisyyteen liittyviä vaikutuksia sekä terveysvaikutuksia karkealla tasolla. Osayleiskaavatasolla varataan alueita esim. julkisille palveluille, joihin voi kuulua sekä perus- että erikoistason kohteita. Maastomuodot ja liikenteellinen saavutettavuus tulee huomioida kohteiden edellyttämällä tasolla.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala yleiskaavoitus	Esteettömyys sisältyy yleiskaavaan sekä suunnitelmiin ja selvityksiin.
Konkreettiset esteettömyysratkaisut mm. rakennusten maastoon sijoittumisesta tai reittien linjauksista tehdään asemakaavoitusvaiheessa.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus	Esteettömyys ratkaisut kuvataan kaavaselosteessa.

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Uudet alueet suunnitellaan esteettömyydeltään joko perustason alueiksi tai erikoistason alueiksi.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus	Esteettömyysratkaisut kuvataan kaavaselosteessa.
Palvelujen sijoittelussa tulee erityisesti huomioida esteettömyys pituuskaltevuuksien suhteen. Erikoistason alueet määritellään yhteistyössä kaavoituksen, liikenne- ja toteutussuunnittelun sekä tarvittaessa esteettömyysasiamiehen kanssa. Muilla alueilla tavoitteeksi asetetaan esteettömyyden perustaso ja toteutus noudattaa ko. tasolle annettuja ohjeita.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus, liikenne- ja katusuunnittelu, kaupunkitilaja maisemasuunnittelu Kaupunkiympäristön toimiala yleiset alueet	Esteettömyysratkaisut kuvataan kaavaselosteessa.
Esteettömyyskriteerit (voimassa olevat esteettömyys- ja rakentamistapaohjeet) ovat käytössä yleis- ja asemakaavoituksessa sekä niihin liittyvissä ohjeissa. Yleis- ja asemakaavoituksen yhteydessä tehtävää esteettömyyssuunnittelua korostetaan.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala yleis- ja asemakaavoitus	Esteettömyysratkaisut kuvataan kaavaselosteessa.
Asemakaavan valmistelun yhteydessä tarkistetaan, että osayleiskaavassa määritellyt periaatteet ja ratkaisut ovat	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus	Esteettömyysratkaisut kuvataan kaava-

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>toteutettavissa. Eriyksen tärkeää on esteettömyyden erikoistason alueiden ja reittien toteutettavuuden varmistaminen. Tämä edellyttää kaavoituksen, liikennesuunnittelun ja toteutussuunnittelun yhteistyötä. Esteettömyyden erikoistason alueiden suunnitelmat laaditaan yhteistyössä esteettömyysasiamiehen kanssa. Tietyillä alueilla maaston jyrkkyys estää esteettömyyden toteuttamisen parhaalla mahdollisella tavalla.</p>		<p>tus, liikenne- ja katusuunnittelu, kaupunkitila- ja maisemasuunnittelu</p> <p>Kaupunkiympäristön toimiala yleiset alueet</p>	<p>selosteessa.</p>
<p>Laaja-alaisissa vanhojen alueiden kaavamutoksissa tai täydennysrakentamista koskevissa kaavoissa varmistetaan, että ylempien suunnittelutasojen ko. alueille asetetut esteettömyyden tavoitetasot otetaan huomioon ja toteutetaan mahdollisuuksien mukaan.</p>	<p>Voimassa oleva linjaus</p>	<p>Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus</p>	<p>Esteettömyys-ratkaisut kuvataan kaava-selosteessa.</p>

Toimintojen sijoitus ja palvelujen saavutettavuus

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Julkisille ja yksityisille palvelutoiminnoille (esimerkiksi yksityiset lääkäriasemat) varataan riittävät tilavaraukset ja toiminnot sijoitetaan esteettömyysnäkökohdat huomioon ottaen.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavotus	Esteettömyysratkaisut kuvataan kaava-selosteessa
Julkisen ja yksityisen palvelun rakennukset sijoitetaan hyvien esteettömien julkisten liikenteen yhteyksien läheisyyteen.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavotus	Esteettömyysratkaisut kuvataan kaava-selosteessa
Esteettömät ja turvalliset yhteydet varmistetaan kadulta tontille ja rakennuksen sisäänkäynteihin. Jokapäiväisessä käytössä olevat sisäänkäynnit on muutettava esteettömäksi mahdollisuuksien mukaan.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala, tilat, rakennusvalvonta ja käyttäjätoimien tilapalvelut	Esteettömien sisäänkäyntien määrä palvelukartalla.

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Asemakaavassa varmistetaan esteettömien autopaikkojen ja saattoliikenteen pysähtymispaikkojen riittävä mitoitus, määrä ja hyvä sijainti (etäisyys pääsisäänkäynnistä). Esteettömistä autopaikoista katualueella laaditaan kaupunkitasoinen suunnitelma. Esteettömien autopaikkojen sijaintitiedot katualueella julkaistaan palvelukartalla.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavotus ja liikennesuunnittelu	Esteettömien autopaikkojen ja saattoliikenteen pysähtymispaikkojen määrä.

Julkisen liikenteen verkoston toimivuus

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Julkishen liikenteen linjasto ja pysäkit sijoitetaan niin, että kävely-yhteydet julkisen liikenteen pysäkeiltä palvelupisteisiin ja palvelupisteiden välillä ovat esteettömiä.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu ja HSL HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.	Saatu asiakaspalaute.
Esteetön vaihtomahdollisuus varmistetaan liikennevälineestä toiseen.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu, HSL HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.	Saatu asiakaspalaute.
Pysäkki- ja terminaali-alueet mitoitetaan niin, että myös saattoliikenteen, liikkumis- ja toimimisesteisen henkilön, lastenvaunujen kanssa liikkuvan sekä koneellisen puhtaanapidon vaatimukset huomioidaan.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu, HSL HSL suositus, koska toimii usean	Saatu asiakaspalaute.

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>Julkisen liikenteen linjasto ja pysäkit sijoitetaan niin, että kävely-yhteydet julkisen liikenteen pysäkeiltä palvelupisteisiin ja palvelupisteiden välillä ovat esteettömiä.</p>	<p>Voimassa oleva linjaus</p>	<p>Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu ja HSL</p> <p>HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.</p>	<p>Saatu asiakaspalaute.</p>
<p>Esteetön vaihtomahdollisuus varmistetaan liikennevälineestä toiseen.</p>	<p>Voimassa oleva linjaus</p>	<p>Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu, HSL</p> <p>HSL suositus, koska toimii usean kaupungin alueella.</p>	<p>Saatu asiakaspalaute.</p>
		<p>kaupungin alueella.</p>	

Katujen, puisto- ja luontoreittien esteettömyys

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Uusilla kaava-alueilla kadut sekä puisto- ja luontoreitit pyritään sijoittamaan maastoon niin, että niiden kaltevuus ei ylitä sallittua pituuskaltevuutta: erikoistaso 5 %, perustaso 8 %.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus , liikenne- ja katusuunnittelu, kaupunkitila ja maisemasuunnittelu	Esteettömien reittien määrä kaduilla, puistoissa ja luontoalueilla.
Jalankulku ja pyöräily pyritään aina erottamaan, jos se on mahdollista: erotteluun varataan riittävästi tilaa jo kaavavaiheessa.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus	Esteettömien reittien määrä kaduilla, puistoissa ja luontoalueilla.

Kehittämistä edellyttävä linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Lumen kasaamiselle pyritään varaamaan riittävästi tilaa. Esteettömyyden tilavaraukset varmistetaan myös talviolosuhteissa (riittävän leveät kulkureitit). Esimerkiksi havainnekuviin merkitään lumen väliaikaiseen läjitykseen soveltuvia alueita ja reittien mitoitus.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus , liikenne- ja katusuunnittelu, kaupunkitila ja maisemasuunnittelu	Saadun asiakaspalautteen määrä.

Liikennesuunnittelu

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Liikennesuunnitelmat laaditaan käyttämällä katualueita koskevia tyyppiirustuksia.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu	Toimenpide toteutuu liikennesuunnitelmissä.
Liikennesuunnitelmissä tarkistetaan ja kirjataan alueen esteettömyyden taso: erikois- vai perustaso.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu	Toimenpide toteutuu liikennesuunnitelmissä.
Liikenteen valo-opastus suunnitellaan esteettömyysnäkökohdat huomioon ottaen.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu	Ääniopastettujen risteysten määrä % / kaikki risteykset.
Liikenne- ja katusuunnittelupalvelussa on laadittu ohjeet sähköpotkulautoja vuokraaville yrityksille.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu	Ohje on laadittu.

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Liikenneturvallisuuden kehittämisohjelma päivitetään. Toimenpiteiden yhteydessä huomioidaan esteettömyys.	Vuoden 2021 loppuun mennessä	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu	Päivitys on tehty.
Erikoistason kohteiden lähimmillä suojateilla pyritään mitoittamaan ylitykseen käytettävissä oleva aika siten, että jalankulkija ehtii mitoitusnopeudella 0,8m/s koko kadun yli tai ellei tämä ole mahdollista, vähintään seuraavalle riittävän leveälle keskisaarekkeelle.	Jatkuvaa toimintaa	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnittelu	Pitkän vihreän suojateiden määrä %.

Julkisen liikenteen kalusto, informaatiojärjestelmä ja terminaalit

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Julkisen liikenteen kalusto on esteetöntä ja helposti käytettävää.	Voimassa oleva linjaus	HSL ja Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy. HSL suositus, koska toimii useamman kaupungin alueella.	Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy Matalalattiaisten raitiovaunujen lukumäärä % / kaikki raitiovaunut (erikseen ruuhka-aika). HSL Matalalattiaisten linja-autojen lukumäärä % / kaikki linja-autot (erikseen ruuhka-aika).
Julkisen liikenteen informaatiojärjestelmä on monipuolinen ja poikkeusjärjestelyistä tiedottamisessa / viestinnässä huomioidaan monikanavaisuus sekä esteettömyys ja saavutettavuus. Esimerkiksi pysäkki- ja ajoneuvonäytöissä, sovelluksessa, sähköposteissa ja HSL.fissä näkyy samasisältöiset viestit.	Voimassa oleva linjaus	HSL HSL suositus, koska toimii useamman kaupungin alueella.	Saatu asiakaspalaute.

3.2.2. Julkiset rakennukset (kaupungin omistamat sekä yksityiset julkisessa käytössä olevat tilat, ei koske asuinrakennuksia)

Esteettömyyden tavoitetasot

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita.

Tarkempi määrittely tavoitetasoista on esitetty [sivulla 6](#).

Kaupungin omistamat sekä kaupungin itselleen ulkopuoliselta taholta vuokraamat tilat

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupungin omistamilta sekä kaupungin itselleen ulkopuoliselta taholta vuokraamilta tiloilta edellytetään samatasoista esteettömyyttä. Vuokrattavien tilojen esteettömyys varmistetaan ennen vuokrasopimuksen allekirjoittamista. Tilan soveltuminen käyttötarkoitukseensa varmistetaan.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat	Vuokrasopimukseen lisätään esteettömyyskriteerit sekä tilojen esteettömyyden varmistamisen vastuutahot.

Hankesuunnitelma

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaikkiin kaupungin omassa käytössä oleviin hallintorakennuksiin pyritään jatkossa järjestämään esteetön sisäänkäynti.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala tilat	Esteettömien sisäänkäyntien määrä palvelukartalla.
Kaikissa kaupungin hallintorakennuksissa, joissa on asiakaspalvelupiste, on esteettömät asiakaspalvelutilat sekä esteetön wc yleisölle avoimissa tiloissa.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala tilat	Esteettömien wc:iden määrä palvelukartalla.

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Sekä kaupungin omistamilta että yksityisiltä julkisessa käytössä olevilta rakennusten ulko- ja sisätiloilta pyritään edellyttämään samaa esteettömyyden tavoitetasoa.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala rakennusvalvonta	Rakennusten esteettömyystiedot ilmoitetaan samalla tavalla palvelukartalla
Äänimajakat asennetaan erikoistason kohteiden sisäänkäynneille.	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala tilat, sosiaali- ja terveystoimiala tilapalvelut, Pääkaupunkisundun Kaupunkiliikenne Oy	Äänimajakat on asennettu.
Kaupungilla on suunnitteluohjeet esteettömyyden toteutumiseksi. Rakennushankkeeseen ryhtyvä suosittelee hankkeen suunnittelijoita noudattamaan edellä mainittuja ohjeita.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat	Suunnitteluohjeiden noudattaminen on kirjattu hankesuunnitelmiin.
Merkittävien erikoistason rakennuskohteiden hankesuunnitteluvaiheessa vammais- ja vanhusneuvoston nimetyt edustajat osallistuvat suunnitelmien läpikäyntiin.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat, sosiaali- ja terveystoimiala tilapalvelut, Pääkaupunkisundun Kaupunkiliikenne Oy	Vuorovaikutus on kirjattu hankesuunnitelmaan.

Esteettömyysselvitys erikoistason kohteissa

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>Erikoistason kohteissa pääsuunnittelija laatii esteettömyysselvityksen, jonka esteettömyysasiamies kommentoi. Hygieniatiloista laaditaan asennussuunnitelma, jossa esitetään kalusteiden ja varusteiden paikka, mitoitus ja asennuskorkeudet. Hankkeeseen ryhtyvä tarkistuttaa suunnitelmat. Erikoistason kohteille laaditaan opastesuunnitelma, jonka tarkistaa esteettömyysasiamies sekä rakennusvalvonnan edustaja. Hankkeeseen ryhtyvä huolehtii siitä, että opastesuunnitelman suunnitteluun ja toteutukseen varataan riittävä rahoitus.</p>	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat ja rakennusvalvonta	<p>Esteettömyysasiamiehen kommentointi on kirjattu esteettömyysselvitykseen.</p> <p>Hygieniatiloista edellytetään asennussuunnitelmaa.</p> <p>Opastesuunnitelman laadinta kirjataan erikoistason kohteiden esteettömyysselvitykseen.</p>
<p>Suurimmissa kaupungin omissa erikoistason hankkeissa voidaan perustaa hanketta seuraava esteettömyysryhmä, järjestää esteettömyyden tarkasteluja rakentamisen aikana sekä esteettömyystarkastelu ennen käyttöönottoa. Tarve edellä mainituille asioille määritellään rakennusluvan liitteenä olevassa esteettömyysselvityksessä.</p>	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat ja rakennusvalvonta	Perustettujen esteettömyysryhmien määrä % / kaikki erikoistason hankkeet.

Esteettömyyden toteutumisen varmistaminen muissa kuin asuntokohteissa

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Valmistumisvaiheessa olevan rakennuskohteen esteettömyyden toteutuminen on tarkasteltava erikseen. Hankkeeseen ryhtyneen velvollisuuksiin kuuluu huolehtia siitä, että toimivuus käytännössä tarkistetaan asianmukaisesti.	Voimassa oleva linjaus	Hankkeeseen ryhtyvä	Toimivuustarkastus on dokumentoitu ennen rakennuskohteen käyttöönottoa.

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Erikoistason hankkeissa tulee järjestää erillinen asiantuntijoiden kanssa pidettävä esteettömyystarkastelu pääsuunnittelijan ja hankkeeseen ryhtyvän toimesta. Tarkastelussa tarkistetaan, että toteutuksessa on huomioitu esteettömyyselvityksessä luetellut asiat ja hygieniatilat on toteutettu asennussuunnitelman mukaisesti. Selvityksen esteettömyyden toteutumisesta tulee olla valmiina ennen rakennusvalvonnan loppukatselmusta, jossa kohde	Alkaen 2022	Pääsuunnittelija ja hankkeeseen ryhtyvä	Esteettömyystarkastelu on dokumentoitu ennen rakennusvalvonnan loppukatselmusta.

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
tai sen osa hyväksytään käyttöön otettavaksi. Selvityksen esteettömyyden toteutumisesta tarkistaa pääsuunnittelija.			

Väistöilojen esteettömyys

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Asiakkailla ja henkilökunnalla tulee olla mahdollisuus esteettömään liikkumiseen ja toimimiseen. Myös esteetön tapaamismahdollisuus tulee olla järjestettävissä (esteetön kokoustila tai tapaamispaikka). Toistuvista tiloista (kuten perusopetustilat) osa, vähintään puolet, tulee olla esteettömiä. Erikoisluokkien, ruokailu- ja liikuntatilojen tulee olla esteettömiä. Mikäli toimintayksikössä on useita saman tyyppisiä erikoisluokkia, riittää, että kustakin tilatyypistä yksi on esteetön. Em. esteettömistä tiloista on oltava sujuva pääsy esteettömään wc-tilaan. Erityiskoulujen ja -päiväkotien (esimerkiksi TOI- ja MOVA-ryhmät) kaikkien toimintatilojen tulee olla esteettömät.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tilapalvelut, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tilapalvelut, sosiaali- ja terveystoimialan tilapalvelut	Linjaus on otettu käyttöön.

Rakennusten ylläpito

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Lopputarkastuksen ja käyttöönoton jälkeen kiinteistöjen teknisten laitteiden toimivuuden varmistaminen (sähköinen ovenavaus, induktiosilmukat) on kiinteistön omistajan vastuulla. Teknisten laitteiden käytön ohjeistaminen on käyttäjän vastuulla. Esteettömyyskorjauksia on tehtävä muulloinkin kuin peruskorjausten yhteydessä.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tilapalvelut, kulttuurin ja vapaa-ajan toimialan tilapalvelut, sosiaali- ja terveystoimialan tilapalvelut	Esteettömyyskorjausten määrä. Toimivuuden varmistaminen ja käytön oheistaminen: asiakaspalautteiden määrä. Raportoinnissa hyödynnetään palvelukartasta saatavia esteettömyyspuutteiden raportteja.

Tontin vuokraus- ja luovutusehdot

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Esteettömyystavoite sisällytetään rakennusten tontin vuokraus- ja luovutusehtoihin. Esteettömyyden toteuttamisedellytyksistä tulee huolehtia myös kaavoituksessa sekä alue-, liikenne- ja rakennussuunnittelussa.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala maaomaisuus ja tontit	Linjaus sisältyy vuokraus- ja luovutusehtoihin.

3.2.3. Yleiset alueet

Esteettömyyden tavoitetasot

Erikoistaso

Erikoistason alueet määräytyvät alueen palvelutarjonnan ja käytön mukaan tavallista suurempia esteettömyysvaatimuksia omaavista alueista, reiteistä tai kohteista. Kaikki muut alueet ovat esteettömyysvaatimuksiltaan perustason alueita.

Tarkempi määrittely tavoitetasoista on esitetty [sivulla 6](#).

Verkostotarkastelu ja yleisten alueiden suunnitelmat

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Verkostotarkastelussa ja yleisten alueiden suunnitelmissa tarkistetaan ja päivitetään erikois- ja perustason reittien (puisto-, ulkoilu- ja luontoreitit) ja alueiden tavoitetasot sekä kirjataan alueen esteetön erikoistason leikkipuisto, jos sellainen on määritelty kyseiselle alueelle. Esteettömiä levähdyspaikkoja lisätään (erikoistaso 50 m välein, perustaso 250 m välein).	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala kaupunkitila ja verkostot	Tieto esteettömistä reiteistä on päivitetty ja ajan tasalla. Tieto esteettömien erikoistason leikkipuistojen toteutuneesta esteettömyydestä on ajan tasalla. Toteutuneiden esteettömien levähdyspaikojen määrä.

Alueelliset ulkoliikuntapaikat

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Ulkoliikunta-paikoissa tulee olla myös erikoistason liikunta-alueita. Erikoistason ulkoliikuntapaikkojen sijainnit määritellään kaupunkitasoisesti. Alueellisten liikuntapaikkojen suunnittelussa, laitteiden valinnassa ja rakentamisessa huomioidaan esteettömyyskriteerit.	2022–2025	Kulttuurin ja vapaa-ajan sekä kaupunkiympäristön toimiala Lähiliikunta-ohjelma	Ulkoliikuntapaikkojen sijainti on määritelty kaupunkitasoisesti. Esteettömien ulkoliikuntapaikkojen määrä (sisältää myös laitteet).

Kaupunkitilaohje

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupunkitilaohjeeseen kehitetään ulkoympäristöön sopiva opastemallisto, jossa käytetään Helsinki kaikille – projektissa kehitettyjä esteettömyyssymboleja.	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala kaupunkitila ja verkostot	Opastemallisto on valmis.

Luontokohteiden esteettömyys

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Esteettömien luontokohteiden sijainnista laaditaan verkostotarkastelu ja pitkäkätähtäimen suunnitelma.	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala ympäristönsuojelu, luonto- ja ympäristötietoisuus	Verkostotarkastelu ja pitkäkätähtäimen suunnitelma on laadittu.

Luontokohteiden rakenteiden malliratkaisut

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Luontokohteiden esteettömistä rakenteista laaditaan malliratkaisut.	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala ympäristönsuojelu, luonto- ja ympäristötietoisuus	Malliratkaisut ovat valmiit.

Kadut ja puistoreitit

Käytössä oleva linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kulkureittien (kävely ja pyöräily) katkeamattomuus varmistetaan yhteistyöllä eri toimialojen välillä.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnitelu	Kävely- ja pyöräilyreitit on määritelty kaupunkitasoisesti. Määrittelyssä käytetään lähtöaineistona määriteltyjä erikois- ja perustason reittejä.

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Esteettömiksi määritellyt erikois- ja perustason reitit muutetaan esteettömiksi. Katujen ja puistoreittien muuttamisesta esteettömiksi laaditaan pitkäntähtäimen suunnitelma.	2022 –2032	Kaupunkiympäristön toimiala liikenne- ja katusuunnitelu, kaupunkitila ja maisemasuunnittelu, yleiset alueet	Toteutuneiden esteettömien reittien määrä.

Talvikunnossapito

Käytössä oleva linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Katujen talvikunnossapidon tilausasiakirjoissa määritellään eri reittien	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön	Esteettömyyskriteerit sisältyvät

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
esteettömyyskriteerit talvikunnossapidon osalta. Tilaaja ohjeistaa tuottajat esteettömiksi määritellyistä reiteistä ja alueista.		toimiala yleiset alueet	talvikunnossapidon tilausasiakirjoihin. Tilaaja on ohjeistanut tuottajat.

Leikkipuistot

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Erikoistason leikkipuistoiksi määritellyt leikkipuistot kunnostetaan laadittavan kunnostusohjelman mukaisesti erikoistason esteettömyyskriteereitä noudattaviksi yhteistyöllä eri toimialojen kesken. Esteettömyyskriteerit liitetään laadittavaan leikkipalvelulinjaukseen. Kaikki uudet leikkipuistorakennukset ovat esteettömiä.	2022– 2025	Kaupunkiympäristön toimiala kaupunkitila ja maisemasuunnittelu, tilat, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tilapalvelut	Esteettömien leikkipuistojen ja leikkipuistorakennusten määrä palvelukartalla.
Hankesuunnitelmassa kirjataan esteettömyyden tavoitetaso ja esteettömyyden tavoitteet.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala tilat, kasvatuksen ja koulutuksen toimiala tilapalvelut	Hankeohjelmiin on kirjattu esteettömyyden tavoitetaso ja tavoitteet.

Puistot

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Puistosuunnitelmiin kirjataan esteettömyyden tavoitetaso: erikois- vai perustaso.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala kaupunkitila ja maisemasuunnittelu, yleiset alueet	Esteettömyyden tavoitetaso on kirjattu puistosuunnitelmasselosteeseen.
Peruskorjaushankkeissa huomioidaan esteettömyys.	Voimassa oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala yleiset alueet	Esteettömyystoimenpiteet on kirjattu puistosuunnitelmasselosteeseen.

Yleisten alueiden lupaehdot

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Mainostelineiden sijoittamisen, määrän ja ominaisuuksien kriteerit tarkistetaan sisältäen myös A-standeja koskevan linjauksen.	Käytössä oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala alueiden käyttö ja valvonta	Linjaus on päivitetty.

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Nykyiset ohjeistukset tarkistetaan esteettömyyden osalta ja tulevissa päivityksissä huomioidaan mahdolliset muutostarpeet (tapahtumat, terassit, työmaat, tilapäiset rakenteet).	2022–2023	Kaupunkiympäristön toimiala alueiden käyttö ja valvonta	Ohjeistukset on päivitetty ja esteettömyys sisältyy ohjeistuksiin.

Valaistus

Käytössä oleva linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Eri alueiden valaistustason ja -tavan määrittelyssä huomioidaan esteettömyys ja laaditaan kriteerit erikois- ja perustason esteettömille reiteille ja alueille.	Käytössä oleva linjaus	Kaupunkiympäristön toimiala kaupunkitila ja maisemasuunnittelu	Esteettömien reittien ja alueiden valaistuskriteerit on laadittu.

3.2.4. Asuminen

Asuntokannan esteettömyyskartoitukset ja esteettömyyspuutteiden korjaus

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Helsingin kaupungin asuntoyhtiöiden yhteisten tilojen, sisäänkäyntien (kuten oven avaus, ulkoporras/luiska) ja piha-alueiden esteettömyyden taso selvitetään ja systematisoidaan esteettömyyspuutteiden korjaukset muutenkin kuin peruskorjausten yhteydessä.	2022–2025	Helsingin kaupungin Asunnot Oy, Helsingin asumisoikeus Oy	Esteettömyyden taso on selvitetty ja esteettömyyskorjauksista on laadittu pitkántähtäimen suunnitelma.

Asuntosuunnittelu

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Väestön ikääntyessä apuvälineitä asumisessaan ja liikkumisessaan käyttävien kaupunkilaisten määrä tulee nykyisestään kasvamaan. Asuntosuunnittelun tulee varmistaa myös erilaisten liikkumisen apuvälineiden turvallinen säilyttäminen esimerkiksi apuväline / lastenvaunuvarastossa tai ulkovälinevarastossa.	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala asuntotuotant o	Apuvälineiden turvallinen säilyttäminen on varmistettu.
Asuntojen lähelle varataan esteettömiä autopaikkoja siten, että niiden sijainti on käytön kannalta toimiva. Usein asuntojen lähelle on mahdollista sijoittaa vain esteettömät autopaikat ja mahdollisesti vieraspaikat. Pysäköintipaikkojen vähäisyys ei saa vaikeuttaa liikkumis- ja toimimisesteisten ihmisten mahdollisuutta liikkua omalla autolla.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala asuntotuotant o	Esteettömien autopaikkojen määrä ja sijainti on kirjattu suunnitelmiin.
Kaupungin tulee ilmoittaa omistamiensa asuinkiinteistöjen esteettömien autopaikkojen sijaintitiedot palvelukartalla.	2022-2025	Kaupunkiympäristön toimiala asuntotuotant o, Helsingin kaupungin Asunnot Oy, Helsingin	Asuinkiinteistöjen esteettömät autopaikat löytyvät palvelukartalla.

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
		asumisoikeus Oy	

Tontinluovutus- ja maanvuokrausehdot

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupungin tulee tontinluovutus- ja maanvuokrausehdoissa varmistaa, että kiinteistö- ja myös pysäköintiyhtiöt toteuttavat osaltaan esteettömän pääsyn talojen piha-alueille kuljetuspalvelujen ja saattoliikenteen autoille.	Alkaen 2022	Kaupunkiympäristön toimiala maaomaisuus ja tontit	Tontinluovutus- ja maanvuokrausehdoissa on huomioitu kuljetuspalvelun ja saattoliikenteen autojen esteetön pääsy talojen piha-alueille.

Kaupungin asuntoneuvonta

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupungin asuntoneuvontaa tulee kehittää ja laajentaa niin, että kaupunkilaiset saavat neuvontaa myös asumisen esteellisyysoongelmiin. Asumisen esteettömyysneuvontaa tulisi antaa kaupungin alueella asuville kaupunkilaisille. Ohjeita ja neuvontaa	Alkaen 2022	Kaupunginkanslia, talous- ja suunnitteluosasto, sosiaali- ja terveystoimiala vammaisneuvonta	

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
asukkaat tarvitsevat asunnon muutostöiden lisäksi silloin, kun yksityisen taloyhtiön sisäänkäynnin esteettömyyden toteuttaminen edellyttää taloyhtiön yhteydenottoa kaupungin maankäytön ja katutilan suunnitteluun.			

Hissin korjaaminen, modernisointi tai uusiminen

Käytössä oleva linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Hissin korjaamisen, modernisoinnin tai uusimisen yhteydessä tulee pyrkiä ratkaisuihin, joissa hissikorin mitoitus pysyy ennallaan tai väljenee.	Käytössä oleva linjaus	Helsingin kaupungin hissiasiamies , kaupunkiympäristön toimiala rakennusvalvonta	

Asuntojen muutostyöt

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Asuntojen muutostöiden osalta noudatetaan Helsingin kaupungin ohjeistusta. Vammaispalvelulain perusteella tehtävien	2022–2023	Sosiali- ja terveystoimiala vammaistyö,	Saatu asiakaspalaute

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
yksilöllisen asunnon muutostöiden toteuttamisen monipolvista prosessia tulee koordinoida, kehittää ja nopeuttaa toimialojen yhteistyönä.		kaupunkiympäristön toimiala tilat	

Ikääntyneiden asuminen

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupunki kehittää ikääntyneiden asumista. Ikääntyneiden asumisella tarkoitetaan tehostetun palveluasumisen ja tavanomaisen asumisen väliin asettuvia asumisratkaisuja.	2022 –2025	Kaupunginkanslia, talous- ja suunnitteluosasto, asuminen	Uusien asumisratkaisujen laatu ja määrä.

Yhteistyö elinkeinoelämän kanssa

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Asuin ympäristön esteettömyyden osalta yhteistyötä elinkeinoelämän kanssa lisätään (reitti kulkee esimerkiksi kauppakeskuksen tai muun palvelun kautta).	2022–2025	Kaupunkiympäristön toimiala asemakaavoitus, rakennusvalvonta	Toteutuneiden yhteistyöhankkeiden määrä

3.2.5. Esteettömyyden huomiointi digitaalisissa palveluissa

Kyselyt

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Karttapohjaisten kyselyjen lisäksi tarjotaan vaihtoehtoisia osallistumistapoja, joista tiedotetaan selkeästi kyselyjen saatekirjeessä.	Alkaen 2022	Kaikki toimialat	Vaihtoehtoisia osallistumistapoja tarjotaan.

Viittomakieli ja selkeä kieli

Uusi linjaus

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Kaupungin viestintää toteutetaan saavutettavasti myös viittomakielellä ja selkeällä kielellä. Helsingin kaupungin viestinnän linjauksissa ja ohjeissa löytyy lisää tietoa asiasta.	Alkaen 2022	Kaupunginkanslia viestintäosasto	Helsingin kaupungin viestinnän linjauksissa ja ohjeissa löytyy lisää tietoa asiasta.

Tilaisuuksien järjestäminen ja tilojen varaaminen

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>Kaupungin järjestämät tilaisuudet ovat aina mahdollisuuksien mukaan esteettömiä ja saavutettavia ja ne järjestetään mahdollisimman esteettömissä tiloissa. Esteettömyys lisätään vahvaksi tahtotilaksi / suositukseksi myös yksityisten järjestäjien / tilojen vuokralaisten vuokra- ja/tai muussa sopimusvaiheessa kaupungin kanssa. Tällä tarkoitetaan sitä, että tapahtuman järjestäjä varmistaa tilaisuuden esteettömyyden olemassa olevien puitteiden rajoissa. Helsingin tapahtumajärjestäjille kokoamissa tapahtumajärjestämisen ohjeissa annetaan vinkkejä esteettömään tapahtumaan.</p>	Alkaen 2022	Kaupunginkanslia, viestintäosasto, brändiyksikkö yhteistyössä kaupunkiympäristön toimiala-alueiden käyttö ja viestintä	Helsingin tapahtumajärjestäjille kokoamissa tapahtumajärjestämisen ohjeissa annetaan vinkkejä esteettömään tapahtumaan.
<p>Tilojen varausjärjestelmien (Varaamo ja kaupungin sisäinen kokoustilojen varausjärjestelmä) saavutettavuus varmistetaan ja varausjärjestelmiin lisätään kysymykset kokoustilojen esteettömyydestä ja saavutettavuudesta.</p>	2022–2023	Kaupunginkanslia, strategiaosasto	Tilojen esteettömyystiedot löytyvät Varaamosta ja kaupungin sisäisestä kokoustilojen varausjärjestelmästä. Varausjärjestelmä

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
			n saavutettavuuden varmistamisesta löytyy saavutettavuussel- oste.

Palvelukartan kehittäminen

Uudet linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Palvelukartan esteettömyyssovelluksen kysymyspatteristoa täydennetään (teatterit, laivaterminaalit, linja-auto- ja metroasemat, konserttitalit, leikkipuistot ja –paikat, yleisillä alueilla sijaitsevat hissit, äänestyspaikat).	2022–2025	Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala, Helsingin Satama, Pääkaupunkiseudun Kaupunkiliikenne Oy, kaupunkiympäristön toimiala, keskusvaalilautakunta	Esteettömyystiedot löytyvät palvelukartalta.
Keskusvaalilautakunta valitsee äänestyspaikoiksi esteettömät tilat. Informaatioon liitetään tieto äänestyspaikan esteettömyydestä (linkki palvelukartan esteettömyystietoihin).	2022–2025	Keskusvaalilautakunta	Esteettömyystiedot löytyvät palvelukartalta.

3.2.6. Digitaalisten palveluiden saavutettavuus

Käytössä olevat linjaukset

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
Saavutettavuudesta on päätetty, että kaupunkitasoista saavutettavuustyötä koordinoi kaupunginkanslia ja toimintaa kehitetään yhteistyössä toimialojen ja liikelaitosten kanssa.	Käytössä oleva linjaus	Kaupunginkanslia	
Kaupunginkanslian erityisvastuut ovat saavutettavuusverkoston puheenjohtajuus, kaupungin saavutettavuustyön seuranta, saavutettavuuteen liittyvän ohjeistuksen päivitys sekä sopimusten hallinta.	Käytössä oleva linjaus	Kaupunginkanslia	
Helsingin kaupungin digitaalisten palvelujen saavutettavuustyötä koordinoi saavutettavuusverkosto, jonka tehtävänä on yhteydenpito ja tiedonjako. Saavutettavuustyön raportointi toteutetaan toimiala- ja liikelaitoskohtaisesti verkostossa.	Käytössä oleva linjaus	Kaupunginkanslia yhdessä saavutettavuusverkoston kanssa	
Kaupungin käyttämiltä konsulteilta edellytetään saavutettavuusosaamista suunnittelutehtävän kelpoisuusvaatimusten mukaisesti.	Käytössä oleva linjaus	Kaikki toimialat	

Linjaus / toimenpide	Aikataulu	Vastuutaho	Mittari
<p>Varmistetaan, että Helsingin kaupungin tilaajilla ja tuottajilla on riittävä tietotaito saavutettavuudesta: eri toimialojen ja liikelaitosten henkilökunnalle järjestetään koulutusta saavutettavuusasioissa. Koulutuksen tarve ja määrittely lähtevät toimialojen ja liikelaitosten henkilöstön tarpeesta. Saavutettavuuskoulutus voidaan järjestää yhteistyössä vammaisjärjestöjen kanssa. Koulutuksissa hyödynnetään käyttäjätason asiantuntemusta.</p>	<p>Käytössä oleva linjaus</p>	<p>Kaupunginkanslia, saavutettavuusverkosto, kaikki toimialat</p>	